

HIJ IS VERREZEN !

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT / P106088

V.U.: A. VAN DER SCHRAELEN, DRIESHEIDE 45, B-2980 ZOERSEL

NR. 86 / MAART-APRIL 2017

AFGIFTEKANTOOR : ANTWERPEN X

DE VERLICHTING ? NEEN : HET CHRISTELIJK GELDOF

In de discussies over de islam en het terrorisme lijkt het tegenwoordig in Vlaanderen gemeengoed te zijn om uit te pakken met de waarden van de Verlichting als de oplossing die met alle middelen moet gepromoot worden. De voorzitter van de grootste partij gaf al een poos geleden de toon aan : *« Waarom kiezen meisjes die hier zijn geboren en opgegroeid in onze gesecculariseerde samenleving die de weg van de Verlichting volgt, ervoor om zichzelf te identificeren met iets dat de tegenovergestelde richting uitgaat ? »* (april 2015).

Waarvoor staat de Verlichting ? Kort gezegd : dat het licht van de menselijke rede elke vorm van duisternis moet verdrijven ; de voortdurende vooruitgang

van de wetenschappen maakt van de Mens de nieuwe God. Tegenover de Verlichting staat bijgevolg de meest obscure godsdienstigheid, zoals de katholieke Kerk die zagezegd vroeger predikte... en zoals de islam die vandaag verpersoonlijkt.

De gedachte is dus dat we het islamitisch extremisme moeten bekampen met steeds meer secularisering en steeds minder religie.

Maar wie zo denkt, heeft helemaal niets begrepen van de zienswijze en de gevoeligheden van de moslims, zoals broeder Bruno van Jezus-Maria – die van de wetenschappelijke vertaling van de Koran zijn levenswerk heeft gemaakt – duidelijk maakt :

« In het voetspoor van het jodendom, maar dan in omgekeerde zin, heeft de islam zich altijd al opgeworpen als de bewaker van de traditie en van het woord zelf van God zoals dat vastgelegd is in de Koran. Al degenen die niet in God geloven, zijn honden. Het zijn geen mensen.

« Daaruit komt de haat voort van de moslims, van de islamisten, omdat wij atheïsten zijn. Het gaat om een conflict tussen twee werelden die absoluut onverzoeenbaar zijn. Langs de ene kant zijn er de moslims, die nog traditionele religieuze mensen zijn, dat wil zeggen met een fundament van godsdienstigheid, maar een godsdienstigheid die jammer genoeg op een ellendige manier vervormd is... omdat zij de Koran verkeerd begrijpen !

« Aan de andere kant is het echter erger gesteld : daar staan de Fransen [en de Vlamingen !] in hun totaliteit, afvallige katholieken door toedoen van het Tweede Vaticaanse Concilie. De vruchten van het Concilie zijn duidelijk : geen priesters meer, geen kerkhoven meer (zelfs de moderne begraafplaatsen dreigen te verdwijnen door de praktijk van de verassing, toegelaten door de Kerk in misprijzen voor ons geloof in de verrijzenis van het lichaam !), geen klokken meer die luiden. Er is niets meer dat de moslims een glimp laat zien van onze heilige godsdienst.

« Dat is verschrikkelijk tragisch. Sinds wij Frans Algerije in de steek gelaten hebben (1 juli 1962), op hetzelfde moment dat Vaticanum II samengeroepen werd (11 oktober 1962), staat in heel de wereld de islam op, met de

Christelijke vluchtelingen uit Mosoel in Noord-Irak, op de vlucht voor de islamisten, bidden voor hun lotgenoten (2015). ORENSTEIN/SIPA

instemming van de Kerk in naam van de godsdienstvrijheid, als getuige van God tegen een afvalige wereld. Onze pastoors, onze kardinalen en onze pausen kruipen in het stof aan de voeten van de vrijmetselarij. Frankrijk is maçonniek geworden [net als Vlaanderen]. De moslims vormen het obstakel dat God midden op de weg van ons verderf en onze vernietiging geplaatst heeft... » (5 februari 2017).

DE KRUISVAARDER EN DE MOSLIMA

Een oud heldendicht uit de tijd van de Portugese Reconquista (12de eeuw) verhaalt ons hoe de plaats Fatima aan haar naam kwam.

De machtige mohammedaanse vorst van Alcácer do Sal had een beeldschone dochter, Fátima. Zij werd gevangen genomen door een kruisvaarder, Don Gonçalo Hermingues, die verliefd op haar werd terwijl hij haar wegvoerde naar het hof van koning Afonso Henriques in Santarem. De ridder vroeg aan zijn vorst of hij haar mocht huwen, waarin deze toestemde, op voorwaarde dat het meisje akkoord ging en dat zij zich zou bekeren tot het christendom.

Fátima ging in op beide vereisten en werd gekerstend als Oureana. De koning schonk de jongge-

huwden de stad Abdegas, die van toen af naar de bruid Ourem werd genoemd.

Maar de mooie prinses stierf in de bloei van haar leven. Een ontroostbare Gonçalo trok zich daarop terug in de cisterciënzerabdij van Alcobaça om de rest van zijn leven aan God te wijden. Toen de kloosterlingen in de naburige bergen een priorij stichtten, zonden ze er broeder Gonçalo naartoe. Die haastte zich om de stoffelijke resten van zijn geliefde echtgenote daarheen over te brengen en noemde de plaats Fatima, als eerbetoon aan haar oorspronkelijke naam – en die naam is gebleven.

Hoe kan het anders dan dat “Fatima” ook de moslims moet aanspreken ! « *Op een dag* », zei abbé de Nantes, « *zullen zij die ons nu haten om onze goddeloosheid zich bekeren, als wij de naastenliefde betonen, gewild door pater Charles de Foucauld, om hen te onderrichten in onze heilige godsdienst. Maar eerst en vooral moeten wij zelf ernaar terugkeren, om er echt van te leven.* »

Daarom moeten wij ons richten tot Onze-Lieve-Vrouw van Fatima, verkondigster van bekering en van heil voor de Kerk en de wereld !

redactie KCR

« DE GROOTSTE MEDIALEUGEN VAN DEZE TIJD »

De Vlaamse pater Daniël Maes, norbertijn van Postel, leeft sinds 2010 in Syrië, in het klooster van Mar Yakub in het stadje Qara, 90 kilometer ten noorden van Damascus. Daar is hij ooggetuige van de burgeroorlog. Volgens hem klopt er weinig van de westerse berichtgeving over het conflict in Syrië. « De Amerikanen en hun bondgenoten willen het land te gronde te richten », zegt hij in een interview met het Algemeen Dagblad (25 januari 2017).

AD : U bent zeer kritisch over de verslaggeving uit Syrië. Wat zit u dwars ?

DM : Er klopt niets van het idee dat er een volksofstand plaats zou hebben tegen president Assad. Ik ben sinds 2010 in Qara en heb met eigen ogen gezien hoe agitators van buiten Syrië de protesten tegen de regering organiseerden en jongeren rekruteerden. Die beelden werden door Al Jazeera uitgezonden om de indruk te wekken dat hier een rebellie gaande was. Er werden door buitenlandse terroristen moorden gepleegd, in de soennitische en in de christelijke gemeenschappen, in een poging om onder de Syrische bevolking religieuze en etnische tweespalt te zaaien. Terwijl in mijn ervaring het Syrische volk juist heel eensgezind was. Voor de oorlog was dit een harmonieus land : een seculiere staat waarin verschillende geloofsgemeenschappen vreedzaam naast elkaar leefden. Er was nauwelijks armoede, het onderwijs was gratis, de gezondheidszorg goed. Het was alleen niet mogelijk om vrijelijk je poli-

tieke mening te uiten. Maar dat kon de meeste mensen niks schelen.

AD : Zuster Agnès-Mariam, de Libanees-Franse moeder overste van uw Mar-Yakubklooster, wordt ervan beschuldigd te heulen met het regime. Zij heeft vrienden tot op het hoogste niveau.

DM : Zuster Agnès-Mariam helpt de bevolking. Zij heeft recent een gaarkeuken geopend in Aleppo, waar vijf keer per week 25.000 maaltijden worden bereid. Kijk, het is miraculeus dat wij nog leven. Dat hebben we te danken aan het regeringsleger van Assad en aan Vladimir Poetin omdat hij besloot om in te grijpen toen de rebellen de macht dreigden over te nemen. Toen duizenden terroristen bij Qara waren neergestreken waren wij ons leven niet zeker. Ze kwamen uit de Golfstaten, Saoedi-Arabië, Europa, Turkije, Libië. Veel Tsjetsjenen. Ze vormden een buitenlandse bezettingsmacht, allemaal gelieerd aan al-Qaeda en afsplitsingen. Tot de tanden bewapend door het Westen en zijn bondgenoten en met een wedde om u tegen te zeggen. Ze zeiden letterlijk : « Dit land behoort nu ons ! » Vaak zaten ze onder de drugs, ze bestreden elkaar onderling, 's avonds schoten ze in het wilde weg. We hebben ons lang in de cryptes van het klooster schuil moeten houden. Toen het regeringsleger hen verjoeg, was iedereen blij : de Syrische burgers die de buitenlandse rebellen haatten en wij omdat de rust terugkeerde.

AD : U zegt : het Syrische leger beschermt de burgers terwijl er allerlei be-

richten zijn over oorlogsmisdaden door Assads troepen, bijvoorbeeld de bombardementen met vatbommen.

DM : Weet u dan niet dat de berichtgeving over Syrië de grootste medialeugen van deze tijd is ? Over Aleppo is pure onzin verkocht : het waren juist de rebellen die er plunderden en moorden. Denkt u dat het volk stom is ? Denkt u dat die mensen gedwongen worden om te juichen voor Assad en Poetin ? Het is de Amerikanen te doen om pijpleidingen en grondstoffen in deze regio en om het tegenwerken van Poetin. En Saoedi-Arabië en Qatar willen in Syrië een soennitische staat vestigen, zonder vrijheid van godsdienst. Daarom moet Assad weg. Weet u : toen het Syrische leger zich opmaakte voor de slag om Aleppo kwamen moslimmilitairen bij mij om te worden gezegend. Tussen gewone moslims en christenen is er geen probleem. Het zijn die radicale islamistische, door het Westen gesteunde rebellen die ons willen uitmoorden. Zij zijn allemaal al-Qaeda en IS. Er zijn helemaal geen gematigde strijders meer.

AD : U begrijpt dat uw analyse controversieel is en op veel kritiek stuit ?

DM : Ik spreek uit eigen observatie. En niemand hoeft mij te geloven, hè ? Maar ik weet één ding : de media kunnen met hun berichtgeving bijdragen aan de uitmoording van het Syrische volk, of zij kunnen de Syriërs helpen. Helaas zijn er onder journalisten te veel meelopers en flauwe zakken.

REVOLUTIE IN RUSLAND

Midden in de Eerste Wereldoorlog brak in het Russische rijk, bondgenoot van de geallieerden, de revolutie uit. Binnen het bestek van minder dan een jaar werd het eeuwenoude bewind van de Romanovdynastie weggevaagd en kwam het land onder het terreurregime van de bolsjewieken.

De moderne geschiedenisboeken brengen allemaal hetzelfde verhaal : door zijn autoritaire opvattingen vervreemde de tsaar zich van zijn volk, dat in opstand kwam en democratie eiste ; en omdat Nicolaas zich te lang vastklampte aan de macht kon Lenin zijn slag slaan.

In zijn magistrale studie over « *Rusland voor en na 1983* » (CRC nr. 184, december 1982 ; 36 pp.) liet abbé de Nantes een heel ander geluid horen : « *Het waren tsarina Alexandra, een vorstin begiftigd met een superieure intelligentie, en in tweede instantie Raspoetin, haar verlichte starets van wie men zegt dat hij losbandig was, die gelijk hadden door aan Nicolaas II – een nieuwe Lodewijk XVI – krachtdadigheid aan te raden tegenover de onrust en het verraad van Sint-Petersburg. Hij had de Doema naar huis moeten sturen en de troepen moeten doen uitrukken tegen de bolsjewieken die betaald werden door Berlijn, in plaats van af te treden en zo zijn volk uit te leveren, tegen zijn wil, aan de revolutionaire terreur* » (p. 22).

De kroning van Nicolaas II in de kathedraal van de Dormitio in het Kremlin van Moskou, 26 mei 1896. De door God gezalfde tsaar mocht die dag door de heilige deuren van de iconostase tot het altaar naderen om daar onder de twee gedaanten te communiceren.

HONDERD jaar na de revolutie loont het de moeite op de gebeurtenissen terug te kijken en de ons opgedrongen uitleg kritisch in vraag te stellen. Wat kan ons beter vooruit helpen dan het getuigenis van twee tijdgenoten van de laatste tsaar, die het drama ter plekke en van heel nabij meegemaakt hebben ?

De eerste is de Engelsman **Bernard Pares**, die van 1914 tot 1917 verbonden was aan het Russische leger en in het revolutiejaar aan de Britse ambassadeur in Petrograd ; hij werd later hoogleraar in Russische geschiedenis, taal en literatuur en schreef een indrukwekkend boek : *The Fall of the Russian Monarchy. A Study of the Evidence*, 1939 (heruitgave Cassell History 1988). De tweede is een Zwitser : **Pierre Gilliard**, die in 1913 door het keizerlijk echtpaar werd aangesteld tot huisleraar van hun vijf kinderen en die het wel en wee van het gedoemde gezin zou delen tot twee maanden vóór hun gewelddadige dood. Hij is de auteur van het boek *Le tragique destin de Nicolas II et de sa famille. Treize années à la cour de Russie*, 1921 (heruitgave Payot & Rivages 2011).

DE AUTOCRATIE

« *De hele dramatische 19de eeuw lang* », aldus abbé de Nantes, « *leefden de Russische tsaren als goede en rechtschapen vorsten, begaan met het welzijn van hun volk. Ze vervulden allemaal hun zending van Vertegenwoordiger van God op Russische grond en Verdediger van de orthodoxe volkeren. Ze hielden zonder noemenswaardige moeilijkheden de vredevolle eenheid van al de verschillende volkeren in hun reusachtig rijk in stand enkel en alleen door de trouw aan hun gewijde Persoon* » (p. 21).

“Gewijd”, want de tsaar onderhoudt een mysterieuze relatie met God. Op hem is van toepassing wat abbé de Nantes schrijft over *le Roi très chrétien* : « *Iedereen beschouwt hem als een man die door de Allerhoogste is bekleed met de macht om in alle politieke zaken te beslissen en om de rechten en plichten van zijn onderdanen te regelen in het belang van de hele natie. Zelfs als zijn beslissingen onaangenaam of onrechtvaardig zijn, moeten ze toch aanvaard en opgevolgd worden als de uitdrukking van*

een hogere wil, of tenminste van iets wat God toelaat. Enkel wetten of bevelen tegengesteld aan die van God en van de Kerk zijn van nul en generlei waarde » (Les 150 points de la Phalange, punt 59).

Hierbij dient aangestipt dat "de Kerk" in Rusland sinds het schisma herleid was tot de orthodoxe patriarch van Moskou, die steeds meer ondergeschikt was gemaakt aan de tsaren. En « sinds Peter de Grote het patriarchaat helemaal had afgeschaft, was het volk geneigd in de tsaar de incarnatie van zowel het geestelijke als het tijdelijke gezag te zien » (Gilliard p. 198). Het gewone Russische volk sprak vol genegenheid over *batjoesjka*, "vadertje" tsaar: zoals God een vader is die zich bekommert om zijn schepselen, zo bekommert de tsaar zich om zijn volk; hij beschermt het tegen de willekeur van welk lokaal gezag ook, en vooral tegen de edelen.

De tsaar is dus de autocraat, de oppermachtige alleenheerser. Betekent dit dat hij zomaar lukraak beslissingen neemt zonder zich van wie of wat dan ook iets aan te trekken? Natuurlijk niet.

« De autocraat beslist over alles, maar op basis van officiële informatie en advies hem verleend door de personen die daarvoor gekwalificeerd zijn, die precies met dat doel door hem benoemd zijn. [...] Daarom bestaat er een Staatsraad, gekozen enkel op basis van (hoofdzakelijk bureaucratische) dienst aan de staat. Deze raad had zijn eigen tradities en de benoemingen tot lid ervan waren gewoonlijk goed gefundeerd. De procedure was minutieus op punt gesteld. Elke kwestie waarin de soeverein op de raad een beroep deed, werd eerst door de raad in zijn geheel besproken, vervolgens binnen één of meer relevante departementen, waarna de zaak terug bij de raad als geheel terecht kwam; tenslotte werd het antwoord aan de soeverein voorgelegd, met elke voorgestelde oplossing schriftelijk en in detail beargumenteerd. Daarna was de soeverein volkomen vrij de opinie uit te kiezen die hem de beste leek, zonder met aantallen of meerderheden te moeten rekening houden » (Pares p. 59).

TSAAR NICOLAAS II

De laatste tsaar « was begiftigd met opmerkelijke persoonlijke kwaliteiten; hij was de verpersoonlijking van het meest nobele en ridderlijke in de Russische aard, maar hij was zwak » (Gilliard p. 211). Zijn diepe en oprechte godsdienstigheid « leidde bij hem tot een soort van mystieke gelatenheid die maakte dat hij het leven eerder onderging dan te proberen het in handen te nemen » (*ibid.*).

Bij de kroning van Nicolaas deed zich een dramatisch gebeuren voor. Naar gewoonte werden kleine geschenken uitgedeeld aan de immense menigte, meestal boeren die naar de hoofdstad gekomen waren uit liefde voor de tsaar. De uitdeling gebeurde op een groot veld vol greppels. In het gedrang werden honderden mensen in die greppels geduwd en vertrapt; volgens de officiële ra-

ming waren er tweeduizend doden. Officiële domheid verzweeg deze verschrikkelijke ramp zo goed mogelijk voor het keizerlijk paar, dat zich 's avonds nietsvermoedend naar een bal op de Franse ambassade begaf. Toen Nicolaas de omvang van de tragedie vernam, *wou hij zich terugtrekken in een klooster om te bidden voor zijn volk*. Zijn entourage raadde hem dat af, *en hij gaf toe*.

Op een moment dat Rusland een stevige hand nodig had, kreeg het een tsaar die de taak die God hem oplegde als een bovenmenselijke opdracht zag. Liefst van al had Nicolaas als een gewone sterveling willen leven, genietend van huiselijk geluk binnen de veilige omgeving van zijn gezin. Een van zijn laatste premiers sloeg de nagel op de kop toen hij verzuchtte: « *We hebben een autocratie zonder autocraat.* »

In theorie wist de tsaar heel duidelijk wat van hem verwacht werd. Bij zijn kroning verklaarde hij: « *Ik zal het beginsel van de autocratie even krachtig en onbuigzaam in stand houden als het werd bewaard door mijn onvergetelijke overleden vader.* » In de praktijk was het echter in volslagen tegenspraak met zijn aard om overeenkomstig dat beginsel te regeren. Hij was uitermate charmant, maar straalde te weinig autoriteit uit. Omdat hij een hekel had aan harde woorden en discussies, gebeurde het dat een minister na een onderhoud bij hem wegging in de overtuiging zijn volledige steun te genieten, om later op de dag een door de tsaar ondertekende ontslagbrief te ontvangen.

Nicolaas zette het beleid van zijn vader voort, maar « met één groot verschil: de drijvende kracht, de wil van de autocraat, was verdwenen » (Pares p. 63).

TSARINA ALEXANDRA

Om te kunnen huwen met de Russische troonopvolger gaf de Duitse prinses Alix von Hessen-Darmstadt haar luthers geloof op en werd orthodox. In vergelijking met het kille protestantisme was de rijkdom van haar nieuwe godsdienst met zijn indrukwekkende liturgie voor haar een echte openbaring.

Alexandra Feodorovna, zoals ze voortaan heette, was bijzonder verlegen en niet in staat tot veinzerij; daardoor kwam ze aan het hof ten onrechte over als gereserveerd, kil en hooghartig. Maar wie tot haar intieme kring toegelaten werd, zoals Pierre Gilliard, werd getroffen door haar warme en gevoelige karakter. De ongeneeslijke ziekte van haar zoon, de tsarevitsj, was een kruis dat ze heldhaftig droeg en dat haar geloof verdiepte.

De tsarina hield zielsveel van haar echtgenoot, zoveel dat « ze zichzelf volledig en absoluut toewijdde aan zijn land, met een waarachtige vaderlandsliefde waaraan niemand van haar tijdgenoten ook maar in de verste verte kon tippen; en het was vooral het gewone volk waarvan ze hield » (Pares p. 55).

Ze beseftte dat ze gehuwd was binnen de Russische autocratie en dat die « verschildte van elke andere monarchie. Regelmatig wijst ze in haar brie-

ven op het verschil: "Maar *wij* zijn gezalfd door God" » (*ibid.* p. 249). De tsarina was diep doordrongen van het heilig karakter van het keizerlijk gezag.

« Ze was ervan overtuigd dat de autocratie het enige regime was dat bij Rusland paste. Voor haar stond het vast dat de keizer voor de *moejik*, de eenvoudige boer, de symbolische vertegenwoordiger was van de eenheid, de grootsheid en de roem van Rusland, het hoofd van het rijk en de gezalfde van de Heer. Raken aan de prerogatieven van de tsaar betekende raken aan het geloof van de Russische dorpe-ling » (Gilliard p. 155).

Alexandra was een krachtige persoonlijkheid. Voor datgene waarin ze geloofde, was ze bereid met hart en ziel te vechten. Aan de Britse ambassadeur Buchanan vertrouwde ze toe: « *De toestand vereist krachtdadigheid. Jammer genoeg is de keizer te zacht; maar ik niet, en ik ben van plan om krachtdadig te zijn* » (geciteerd in zijn memoires).

RASPOETIN

De mysterieuze *moejik* uit Siberië werd in november 1905 voor het eerst aan de tsaar voorgesteld. Hij had toen al de reputatie van een heilig man en een wonderbaar genezer. Twee jaar later werd hij op het paleis ontboden omdat de tsarevitsj, die aan hemofilie leed, een ernstige bloeduitstorting had en de dokters hem niet konden genezen; zijn leven hing aan een zijden draad. « *Geloof in de doeltreffendheid van mijn gebeden* », zei Raspoetin, « *geloof in de macht van mijn tussenkomst en je zoon*

TSARINA ALEXANDRA FEODOROVNA (1872-1918)

TSAAR NICOLAAS II (1868-1918)

zal leven! » (aangehaald door Gilliard p. 72). En inderdaad was Aleksej meteen aan de beterhand.

Vanaf dat ogenblik vereerde de tsarina Raspoetin als een heilige. « Hij verscheen ten langen laatste als het antwoord op haar gebeden en verwezenlijkte het mirakel dat de dokters als onmogelijk hadden bestempeld; om die reden weigerde zij volledig en absoluut om ook maar iets geloven van alles wat tegen hem verteld werd » (Pares p. 139). En dat was heel veel: publieke dronkenschap, exhibitionisme, affaires met vrouwen, spionage voor de Duitsers... Feit is dat zowel Pares als Gilliard ronduit negatief over hem oordelen. Maar toch zijn enkele kanttekeningen hier op zijn plaats.

Raspoetin was een groot tegenstander van de oorlog. « *Vrees de oorlog!* » zei hij tot de tsaar in 1913 (Pares p. 177). En de dag voordat Duitsland officieel de oorlog verklaarde aan Rusland waarschuwde de Siberische *moejik* nog met grote aandrang « dat oorlog koste wat het kost moest vermeden worden als men niet de ergste rampen over de dynastie en heel het land wilde brengen » (Gilliard p. 112). Met die profetische mening maakte hij zich veel vijanden: de legerleiding, de Doema (die in een opwelling van patriottisme unaniem voor oorlog was), de Franse en Britse geallieerden...

Had Raspoetin echt zo'n grote invloed op het keizerlijk paar als altijd beweerd is? « De draagwijdte van zijn invloed werd erg overdreven », schrijft Gilliard (p. 137). Het is ook belangrijk te onderstrepen dat de Siberiër helemaal geen dagelijkse gast op het paleis was, zoals zijn tegenstanders het graag deden uitschijnen; hij had zijn eigen huis en communiceerde bijna uitsluitend met Anna Vyroebova, de hartsvriendin van de tsarina.

Wat de verhalen over de losbandigheid van Raspoetin betreft, mogen we niet vergeten dat de vijanden van de autocratie er alle belang bij hadden die verhalen aan te dikken. Hoe meer de reputatie van de "heilige duivel", en bijgevolg van de tsarina, besmeurd kon worden, hoe beter. Gilliard verhaalt een treffende anekdote : « Op een dag overhandigde men aan de tsaar een zeer gedetailleerd rapport over de uitpattingen van de *starets*. Nicolaas doorbladerde het en stelde plots vast dat, op de dag en het uur waarop zich de feiten vermeld in het dossier zouden voorgedaan hebben, Raspoetin zich in feite in het paleis van Tsarskoje Selo bevond. Meer was er niet nodig om de tsaar ervan te overtuigen dat heel het rapport slechts laster bevatte » (p. 188).

DE ELITE IN SINT-PETERSBURG

Van zodra Alexandra van naderbij kennismakte met de leidende stand in Sint-Petersburg « voelde ze enkel walging voor hun immoraliteit » (Pares p. 140). Ze had een afkeer van « de roddels, de schandalen, de insinuaties tegen haar persoon, de monsterlijke veronderstelling dat zij een vriendin zou zijn van Ruslands nationale vijand, keizer Wilhelm » (Pares p. 249).

De *upper class* in de hoofdstad was erg decadent. Wat te denken bv. van prins Felix Joesoepov, de latere moordenaar van Raspoetin, een dandy die gekleed als vrouw naar feestjes ging, hasj rookte en midden in de oorlog een rijkeluisleventje leidde ? Hij was niet de enige die leefde zonder God of gebod. « *Sodom en Gomorra* », schreef de tsarina in een van haar brieven aan Nicolaas. Sint-Petersburg wentelde zich in alle vormen van genotzucht, was extreem lichtzinnig en deed niets liever dan intrigeren.

De Peterburgse adel was liberaal in alle betekenissen van het woord. Op politiek vlak « heerste er grote sympathie voor de Britse regeerprincipes » (Pares p. 170) : de constitutionele monarchie in Groot-Brittannië, waar het parlement oppermachtig was en de koning onmachtig, was voor de hogere klasse hét na te volgen model. De autocratie was voor haar een voorbijgestreefd, oubollig anachronisme. Net zoals de Franse aristocratie onder invloed van de filosofen van de Verlichting aan de vooravond van de Revolutie warm liep voor *le système politique anglais*, en de facto samenzwoer tegen de eigen vorst, zo steunden de salons van Sint-Petersburg alles wat het gezag van de tsaar ondermijnde. En het resultaat zou in beide gevallen hetzelfde zijn : een niets ontziende omwenteling die alles weg zou vagen...

Het is een grote fout de adel en de hoge bourgeoisie van de hoofdstad gelijk te stellen met het Russische volk. Het échte volk waren de Russen op het platteland, de diepgelovige boeren die baden voor hun iconen en voor de tsaar een mystieke verering koesterden.

Het uitbreken van de Wereldoorlog bracht de *high society* niet tot bezinning. Begin 1916 « be- toonde de hogere klasse in Sint-Petersburg een

schandalige onverschilligheid voor de oorlog ; in hun persoonlijke zucht naar plezier werd het conflict bijna vergeten » (Pares p. 301). Een anoniem satirisch gedicht uit die periode spreekt boekdelen : « *De nederlaag is niet iets dat ons bezighoudt, en de overwinning schenkt ons geen plezier ; de bron van al onze bekommernissen is dit : kunnen we aan wodka geraken voor vannacht ?* »

DE FAMILIE VAN DE TSAAR

Nicolaas en Alexandra werden niet voluit gesteund door hun familieleden, verre van.

Veel van de Romanovs waren sympathisanten van de Doema en vonden dat de tijd rijp was voor een parlementaire monarchie. Op banketten van de familie werden vaak openlijk deloyale toasts uitgebracht (cf. Pares p. 427).

Groothertog Nicolaas Michailovitsj, een neef van de tsaar, « had de reputatie van liberalisme en werd soms met een glimlach *Philippe Egalité* genoemd » (Pares p. 389), naar de neef van Lodewijk XVI, Louis-Philippe d'Orléans, die in 1792 voor de dood van de koning stemde !

In december 1916 kwamen de Romanovs bij elkaar in het paleis van groothertog Andrej. Een van de ooms kreeg de opdracht bij Nicolaas een constitutie los te peuteren. Toen hij het onderwerp tijdens een privé-audiëntie aansneed, « schudde de tsarina met haar hoofd van "neen" en repliceerde de tsaar dat hij bij zijn kroning had gezworen zijn macht ongeschonden aan zijn zoon door te geven » (Pares p. 419). De oom moest onverrichterzake vertrekken...

Sommige verwanten gingen daarop nog een stap verder. Groothertogin Maria Pavlovna schrok er niet voor terug regelrechte complotten te smeden. Ze was bijzonder gebeten op de tsarina, die een huwelijk van haar oudste dochter Olga met Maria's zoon Boris had afgewezen omdat die zoon een erg kwalijke reputatie had. Ze gaf in een vertrouwelijk gesprek met de voorzitter van de Doema haar mening te kennen dat Alexandra op de een of andere manier moest « geliquideerd » worden (cf. Pares p. 427).

Een plan dat binnen de familie op veel steun kon rekenen « was de verwijdering van de tsaar, die moest vervangen worden door zijn zoon met als regent ofwel Nicolaas' broer Michail, ofwel groothertog Nicolaas Nikolajevitsj » (Pares p. 427). De gehate Alexandra moest voorgoed achter de muren van een klooster verdwijnen. Dat plan ging niet door omdat Michail een te zwakke figuur was en Nicolaas Nikolajevitsj, opperbevelhebber van het leger en later commandant van de Russische troepen in de Kaukasus, weigerde om de tsaar af te vallen.

DE DOEMA

Abbé de Nantes : « *De grote dwaling van de tsaren sinds de Franse Revolutie – en trouwens van alle Europese vorsten – was te geloven in de mogelijkheid van een compromis met de revolutie. Zij gingen er van uit dat het constitutioneel regime een recht*

De Zwitser Pierre Gilliard, huisleraar van de kinderen van de tsaar, met de prinsessen Olga en Tatiana in Livadia, het keizerlijk buitenverblijf op de Krim (1911).

van de volkeren geworden was, dat het nu eenmaal een definitieve en onschendbare verworvenheid van de vrijheid was » (art. cit., p. 21).

Het Russisch debacle in de oorlog met Japan (1905) en het prestigeverlies voor de tsaar dat er het gevolg van was, gaf al degenen die ijverden voor de instelling van een parlement een uitgelezen kans om hun programma te verwezenlijken. Maar het is onzin te zeggen dat dit streven voortkwam uit "het volk" of "de publieke opinie". In werkelijkheid ging het enkel over een dunne bovenlaag van aristocraten en intellectuelen van allerlei slag en gezindheid die zich geroepen voelden om een belangrijke politieke rol te spelen. Graaf Witte, de sterke man van het moment, dwong van de tsaar het Oktobermanifest af: de oprichting van een parlement, de Doema, met wetgevende bevoegdheid.

Nicolaas was er niet gelukkig mee. « Wat zijn gemoed het meest bezwaarde, was dat hij ontrouw bleek aan zijn kroningseed, aan de nagedachtenis van zijn vader en aan zijn verplichtingen jegens zijn pasgeboren zoon. Hij en de tsarina baden samen langdurig en stilzwijgend over deze belangrijke kwestie » (Pares p. 86).

De instelling van het parlement deed Rusland kennismaken met het partijstelsel. Je had de Unie van het Russische volk (reactionair), de monarchisten en de conservatieve oktobristen; verder de liberale kadetten, de gematigd-linkse troedoviki, de rechtse socialisten-revolutionairen en de linkse socialisten-revolutionairen; er waren ook nog de mensjewieken, de bolsjewieken en de anarchisten; en tenslotte de partijen van de niet-Russische minderheden: de Polen, de Finnen, de Tataren... Een

bont allegaartje dus waarin een kat haar jongen niet meer kon herkennen!

Vanaf het begin stuurde de Doema aan op het vergroten van zijn macht ten koste van de tsaar. Om "de stem van het volk" te doen weerklinken? Dat was het uithangbord. In de realiteit ging het over eigenwaan, partijpolitiek getouwtrek en... doelbewuste ondermijning van de autocratie. Voortdurend stak het parlement stokken in de wielen van de tsaristische regering, die volgens haar legitimiteit miste, al was ze volkomen wettelijk aangesteld. Alsof er ook maar één Russische boer was die zich vertegenwoordigd voelde door de Doema!

De socialistische politicus en latere premier Aleksandr Kerenski, een gezworen vijand van de monarchie, hield zich in de jaren vóór de Eerste Wereldoorlog bezig met wat hij zelf omschrijft als « *inspannende politieke organisatie en revolutionair werk* ». De dagen waarin al die arbeid geheim moest blijven, vervolgt hij, zijn voorbij met de instelling van de Doema, « *een machtig wapen voor politieke organisatie en propaganda* ». In 1914 verheugde hij er zich over dat « *heel Rusland nu overdekt is met een netwerk van socialistische en liberale organisaties: coöperatieven, vakbonden, clubs enz.* » (aangehaald in Pares, p. 158). Kerenski kon in heel het rijk zijn gangen gaan, vermits hij als lid van de Doema bekleed was met onschendbaarheid!

De tsarina had de manoeuvres door: « *Vergeet nooit* », schreef ze aan haar man, « *dat je een auto-cratisch keizer bent en dat ook moet blijven. Die verschrikkelijke Rodzjanko [de latere parlamentsvoorzitter] vraagt om de Doema bijeen te roepen. Alsjeblief, doe het niet, het zijn hun zaken niet! Ze moeten weggehouden worden... Goddank is Rusland geen constitutioneel land. Die creaturen proberen een belangrijke rol te spelen. Als men daaraan toegeeft, blazen ze nog hoger van de toren...* » (8 juli 1916).

Nicolaas II en Alexandra op het domein van Tsarskoje Selo, met uiterst rechts de Brit Bernard Pares, tijdens de Eerste Wereldoorlog attaché bij het Russisch leger.

De parlementariërs beseften maar al te goed wie hun meest onbuigzame en gevaarlijkste tegenstander was: niet de tsaar, de eeuwige twijfelaar, maar zijn vrouw. Alexandra moest geneutraliseerd worden. De munitie was snel gevonden: was ze niet van Duitse afkomst? Stond ze niet volledig onder de invloed van Raspoetin? Was het niet de "Siberische boer" die in het paleis de lakens uitdeelde?

BERLIJN, PARIJS EN LONDEN

Een revolutie in Rusland zou natuurlijk in de kaart van Duitsland spelen. Het *Reich* moest een oorlog op twee fronten voeren en zou, indien het oostfront wegviel, een massa troepen kunnen verhuizen naar het westen om daar de Fransen en de Britten te verpletteren. Het obstakel dat uit de weg moest geruimd worden, was de tsaar.

« Duitsland had er zich al lang rekenschap van gegeven dat alleen het tsaristisch regime, ondanks zijn fouten, in staat was om de weerstand van Rusland vol te houden. Het wist dat de val van de tsaar zijn land zou uitleveren aan de willekeur van Berlijn, en het probeerde met alle mogelijke middelen die val uit te lokken » (Gilliard pp. 196-197).

De Zwitser citeert trouwens een uitspraak van generaal Ludendorff in diens memoires: « *Ik heb vaak gedroomd en gehoopt dat die Russische revolutie, die onze militaire inspanningen moest verlichten, zich zou voordoen. Maar het bleef altijd een hersenschim! Vandaag deed ze zich onverwachts voor. Ik voelde me bevrijd van een zeer zware last.* » En Gilliard corrigeert heel lucide in een voetnoot: « Waarover Ludendorff niet spreekt, en hij weet waarom, zijn de onafgebroken inspanningen van Duitsland om die Russische revolutie, die zich "onverwachts" voordeed, uit te lokken. »

Maar ook de bondgenoten van Rusland droegen de tsaar niet in hun hart. Londen was, uiteraard, overtuigd van het eigen grote gelijk dat de parlementaire monarchie naar Brits model de perfectie zelf was, het *nec plus ultra* waartoe het "achtergebleven" Rusland zich zo vlug mogelijk diende te bekeren. We vinden die visie trouwens als een rode draad terug in heel het betoog van Bernard Pares, hoe objectief hij voor het overige ook is. En dat de Franse maçonnieke Republiek niet van harte bondgenoot was van een regime dat in Parijs verketterd werd als een verfoeilijk restant van het *Ancien régime*, hoeft geen betoog.

LANGS ALLE KANTEN BELAAGD

Uit al het voorgaande mag blijken dat Nicolaas en Alexandra aan de vooravond van de revolutie volkomen geïsoleerd waren, omringd door vijanden in binnen- en buitenland. Iedereen wilde hen zo snel mogelijk weg.

Terwijl Rusland een strijd op leven en dood voerde met Duitsland en begin 1917 over de hele lijn in het defensief gedrongen was, terwijl de tsaar aan het front was en het oppercommando in han-

den had genomen om door zijn aanwezigheid zijn troepen nieuwe hoop te geven, werd in Petrograd (zoals de hoofdstad nu heette) samengezworen om de autocratie ten val te brengen. « *Het is oorlog, en op zo'n moment staat binnenlandse oorlog gelijk met hoogverraad* », schreef Alexandra aan haar echtgenoot. Hoogverraad en dwaze verblinding. « *Waarom begreep men in Rusland niet wat men in Duitsland zo scherp doorhad, namelijk dat een revolutie het land fataal zou uitleveren aan zijn vijanden?* » (Gilliard p. 196).

De tussenkomsten in de Doema werden steeds brutaler en uitdagender van toon. Eén van de meest opruiende toespraken was die van de rechtse liberaal Basil Maklakov in november 1916: « *Alles is de schuld van het regime, het vervloekte oude regime, dat achterhaald is en toch blijft voortbestaan. Maar het oude regime en de belangen van Rusland lopen vanaf nu uiteen. Elke minister moet de keuze maken of hij Rusland wil dienen of het regime...* »

En om als te tonen dat zij bereid waren om eindelijk het masker af te werpen, sprongen alle parlementairen na deze toespraak geestdriftig recht. « Het applaus dat volgde in deze respectabele (?) assemblee kwam vanuit elke hoek van het Huis » (Pares p. 392). De teerlingen werden geworpen, de messen gewet.

Pierre Gilliard verwoordt het perfect: « In de verblinding van de passies begreep men niet wat voor morele kracht een tsaar die vastbesloten was te zegevieren nog voor het Russische volk vertegenwoordigde. Men zag niet in dat alleen de idee die hij voor de volksmassa verpersoonlijkte het land naar de overwinning kon leiden en Rusland van de ondergang redden » (p. 197).

DE FEBRUARIREVOLUTIE

De revolutie was helemaal geen opstand van het ganse volk. « Alleen de leidende klassen namen er aan deel; de grote massa was er volkomen vreemd aan » (Gilliard p. 200). Maar om te slagen heeft men wel veel rumoerig volk in de straten nodig: « Defaitistische propaganda op grote schaal overspoelde de fabrieken en de legerbarakken » (Pares p. 384).

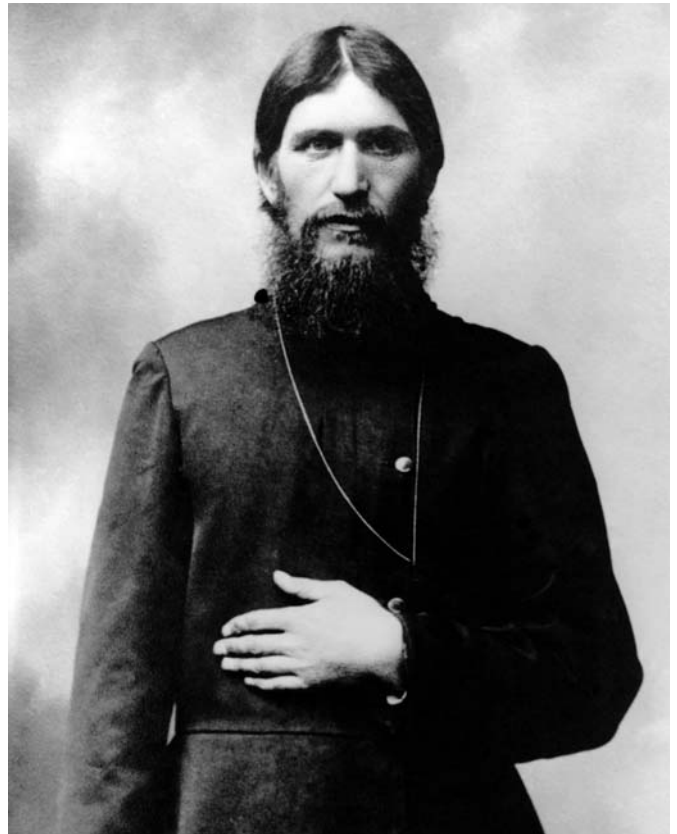
Op 23 februari (oude stijl: volgens de prerevolutionaire juliaanse kalender) verliet Nicolaas de hoofdstad, waar hij tijdelijk teruggekeerd was vanwege de politieke spanningen, om zich opnieuw naar het hoofdkwartier van het leger te begeven. De tsarina, die een scherp doorzicht had, « had haar uiterste best gedaan om hem daarvan te weerhouden » (Pares p. 437). Maar de tsaar ging in zijn eigen woorden weg « *om nog meer rapporten, vergaderingen en gesprekken te vermijden* ». Eigenlijk vluchtte hij – van de spanningen in de hoofdstad, van de ruzies tussen zijn ministers en de Doema, van zijn eigen vrouw die hyperactief was en hem haar ijzeren wil probeerde op te leggen. « *Ze moeten je leren vrezen* », schreef ze hem, « *liefde alleen is niet genoeg.* »

Op de dag na zijn vertrek (!) braken op grote schaal onlusten uit in de stad. Zoals Raspoetin lang tevoren als eerste had voorzien (*ibid.* p. 329) waren het de problemen in de voedselbevoorrading van Petrograd die de samenzweerders het ideale middel gaven om het hongerende plebs de straat op te krijgen.

De regering werd geleid door premier Aleksandr Protopopov, een aan de monarchie toegewijd man die in de geschiedschrijving ten onrechte als onbekwaam wordt voorgesteld. In de moeilijkst denkbare situatie moest hij het land overeind houden, terwijl hij in de Doema onafgebroken zwaar werd aangevalen over de voedselpolitiek en zijn ontslag werd geëist! De enige die hem voluit steunde was de tsarina – en Raspoetin, maar die werd in december 1916 uit de weg geruimd.

« De minister beseftte goed dat er op elk ogenblik iets kon gebeuren en had plannen gemaakt voor het neerslaan van een mogelijke opstand » (Pares p. 436), in samenwerking met de militaire gouverneur van de stad. Protopopov had de beschikking over een garnizoen van 170.000 soldaten, weliswaar overwegend jonge rekruten. Het keizerlijk paleis van Tsarskoje Selo was kort tevoren uitgerust met zware artillerie. Niettemin oordeelde de premier dat hij meer troepen nodig had; hij vroeg de tsaar om betrouwbare militairen van het front weg te halen.

De eerste daad van ontrouw binnen de legerleiding kwam van generaal Goerko. Die had van de tsaar het bevel gekregen vier regimenten van de

Raspoetin : heilige of duivel ? Veel van wat over hem gezegd is, was pure laster bedoeld om hem – en via hem de tsarina – in een slecht daglicht te stellen.

bereden wacht naar Petrograd te sturen als extra versterking. In plaats daarvan zond Goerko, na veel weken getalm, drie compagnieën matrozen... Protopopov wist niet wat hij hoorde: de matrozen, die gerekruteerd waren uit de fabrieksarbeiders, waren het meest revolutionaire element binnen de strijdkrachten!

De geheime politie, de Ochrana, rapporteerde op 24 februari: « Een menigte van ongeveer drieduizend arbeiders stapte over de Nevski Prospekt en hield halt aan nr. 80, waar zij luisterde naar een spreker die opriep om het bestaande regime omver te werpen. Hij stelde voor dat zij de volgende dag terug bijeen zouden komen, om 12 uur bij de kathedraal van Kazan. » Zo dirigeren betaalde volksmenners de massa naar het gewenste doel.

Nog een dag later bestormde het gepeupel de bakkerijen. Buitenlandse reporters zagen hoe mannen met rode vlaggen zich tussen het volk mengden en « Weg met de Duitse verraadster! » (de tsarina) schreeuwden. De politie schoot en dreef de menigte uiteen. In plaats van de regering door dik en dun te steunen eiste de Doema de vervanging van verschillende ministers « door personen die door het land [?] zouden gevolgd worden » (Pares p. 441).

Op dat ogenblik had het regime nog gered kunnen worden door een krachtig ingrijpen van de tsaar. Als hij onmiddellijk was teruggekeerd, de Doema had ontbonden en regeringsgetrouwe militairen de straten had laten opkuisen, dan had de revolutie in de kiem gesmoord kunnen worden. Vergeten we niet dat het enkel de hoofdstad was waar er oproer was;

Aleksandr Kerenski, advocaat, getalenteerd redenaar en spilfiguur van de Februarirevolutie. En naïeve wegbereider van de bolsjewistische dictatuur.

overall elders in het rijk was er niets aan de hand. Aleksandr Kerenski zelf gaf later toe : « *Een goed in de hand gehouden regiment, uitgerust met mitrailleurs en oprecht toegewijd aan de tsaar, had heel de Doema, linkse en rechtse partijen tezamen, kunnen liquideren.* »

Nicolaas beperkte zich echter tot een telefonische boodschap : « *Ik beveel dat de onlusten in de hoofdstad morgen moeten stoppen, want ze zijn ontoelaatbaar in deze zware oorlogstijd.* »

De vraag kan gesteld worden of de tsaar op de hoogte was van de ernst van de toestand. Veel hoge militairen stonden aan de kant van de Doema. Generaal Aleksejev, zijn stafchef die zich bij hem op het hoofdkwartier bevond, « was volledig afkerig van elke gewelddadige poging om de revolutie de kop in te drukken » (Pares p. 457).

DE REVOLUTIE EET HAAR EIGEN KINDEREN OP

Op 25 februari bracht de tsarina schriftelijk verslag uit aan Nicolaas : er waren ernstige onlusten « *maar het zal allemaal voorbij gaan op voorwaarde dat de Doema zich gedraagt zoals het hoort.* »

Maar dat deed de Doema niet. Het gestook tegen de regering, en dus tegen de autocratie, ging onverstoord verder.

Op 26 februari gaf de premier, die van de tsaar vooraf blanco orders gekregen had die hij mocht invullen bij hoge nood, aan de Doema de opdracht haar zittingen *tijdelijk* te staken. Niet meer dan begrijpelijk, wanneer men in die dramatische omstandigheden geconfronteerd wordt met een parlement dat stokken in de wielen steekt in plaats van volop steun te bieden... De leden van de Doema trokken echter in grote verontwaardiging alle registers open : de regering wou Het Volk het zwijgen opleggen ! Ontoelaatbaar !

Meteen stelde het parlement een lijst met eigen kandidaten voor de ministersposten op. Er was nu sprake van een openlijke rebellie tegen de regering van de tsaar. « Kerenski was in zijn element » (Pares p. 443). Rodzjanko, de parlamentsvoorzitter, « nam contact op met alle generaals op de hoogste commandoposten met de vraag om hun steun » (*ibid.*) ; die kreeg hij van de een na de ander. Ook de legertop liet Nicolaas vallen.

Het toenmalige hoofd van de politie, Vassiliev, noteerde achteraf : « *Ondanks de koortsachtige opwinding die in bepaalde milieus regeerde, ben ik ervan overtuigd dat de catastrofe had kunnen vermeden worden als de generaals Roesski en Aleksejev hun plicht hadden gedaan. In plaats van de manifestaties die in het leger de revolutie aankondigden genadeloos neer te slaan, wat toen nog vrij gemakkelijk was geweest, vermeden beide officieren, beïnvloed door de Doema, elke vorm van actie. Ze gingen zelfs zo ver dat ze de keizer in onwetendheid lieten over de werkelijke toestand.* »

De daaropvolgende dagen weigerden steeds meer soldaten nog op de betogers te schieten. Verschillende compagnieën vermoordden hun officieren

en maakten gemene zaak met de opstandelingen. Politieagenten werden gelynacht, commissariaten in brand gestoken. Overall werd de Marseillaise gezongen.

Ondertussen richtte de Doema een Voorlopig Comité op om het bewind over te nemen. Maar de jarenlange propaganda van de extremistische bolsjewieken wierp nu zijn vruchten af : er kwamen raden (*sovjets*) van arbeiders en soldaten tot stand. Uiteindelijk installeerde de « Sovjet van afgevaardigden van arbeiders en soldaten », duizend man sterk, zich in het Taurische paleis, waar het parlement zetelde. De Sovjet, « de ware meester van de hoofdstad » (Pares p. 460), bezette de debattenzaal en dreef de Doema letterlijk « verder en verder in de hoeken van zijn eigen huis » (*ibid.*).

Zoals het altijd met revoluties gaat, van de Franse Revolutie in 1789 tot de Oekraïense revolutie van Maidan in 2014, moeten de gematigden de duimen leggen voor de extremisten. In het Rusland van 1917 was het niet anders. De revolutie dreigde te ontsnappen aan de controle van de Doema, waarvan de meeste leden enkel een constitutionele monarchie met een liberale eerste minister hadden gewild... De doos van Pandora was geopend en niemand zou ze nog terug kunnen sluiten.

* * *

Op de avond van zijn troonsafstand, 2 maart 1917, vatte Nicolaas in zijn dagboek de gebeurtenissen van de februarimaand samen in enkele woorden, die als een bekrachtiging zijn van heel het drama dat we hierboven beschreven hebben : « **Overall verraad, lafheid en bedrog.** »

Nu Nicolaas II van het toneel verdwenen was, gaapte er een enorme leegte. « Het tsarisme », schreef de Franse ambassadeur Maurice Paléologue, « is niet alleen de officiële vorm van de Russische regering. Het is ook het fundament, het gebinte en gans de structuur van de Russische gemeenschap. Heel het collectieve leven van het Russische volk is als het ware geïntegreerd in het tsarendom. *Buiten het tsarendom is er niets.* »

Kerenski en consoorten maakten de historische fout een robuust bouwsel te vervangen door iets wat slechts een kaartenhuis bleek te zijn : acht maanden na de Februarirevolutie, in oktober 1917, kostte het Lenin en zijn bolsjewieken nauwelijks moeite om, met de steun van de Duitse generale staf die hem vanuit Zürich in een geblindeerde trein naar Petrograd stuurde, dat kaartenhuis omver te blazen en de vreselijkste tirannie te installeren die de wereld ooit gekend heeft.

Pierre Gilliard heeft gelijk : « Het was niet, zoals men beweerd heeft, een grondzee die de monarchie omverwierp ; het was integendeel de val van het tsarendom die zo'n grote vloedgolf teweegbracht dat heel Rusland erdoor opgeslokt werd » (p. 200).

redactie KCR

KATHOLIEKE APOLOGETIEK

HET BESTAAN VAN GOD

HET universum en wijzelf, vormen wij de totaliteit van het Zijn of bestaat er een hoger Wezen dat er de Schepper en de Heer van is ? Bestaat God ?

DE ONMOGELIJKE ONTKENNING VAN GOD

De Franse biochemicus en Nobelprijswinnaar Jacques Monod deed ooit volgende provocerende uitspraak : « *Het is ondenkbaar dat die schitterende machine [van het universum] uitgedacht is door een hogere ingenieur. Ze is daar te gecompliceerd voor.* » Daartegenover stellen we liever de serene bevestiging van Einstein : « *Mijn religie bestaat in een nederige bewondering voor het hogere en onbegrensde bewustzijn dat zichzelf openbaart in de kleinste details die wij met onze zwakke en kwetsbare geest kunnen opmerken. Die diepe overtuiging dat er een hogere, machtige rede bestaat die zich openbaart in het onbegrijpelijke universum, dat is mijn idee van God* » (1935).

Het merendeel van hen die zich vandaag atheïst noemen, aanvaardt tenminste de idee van een Eerste Oorzaak van het universum die zelf zonder oorzaak is. Maar door gebrek aan metafysisch begrip en historische objectiviteit weigeren zij alles wat de filosofie en de godsdienst erover zouden kunnen leren. Ze sluiten zich met een zekere wel-lust op in het agnosticisme, waaruit ze de grootste voordelen halen : rationele, morele en politieke onafhankelijkheid, verheerlijking van zichzelf, de anderen en de vergoddelijkte Mensheid.

In zijn schitterend boek « *Le problème de l'athéisme* » (1972) onderstreept Claude Tresmontant dat gelovigen zich al te vaak inbeelden dat alleen zij de opdracht hebben om bewijzen te leveren voor het bestaan van God, terwijl het atheïsme daarentegen zich kan installeren in het gemak van zijn ontkenning ; niemand, zo is de redenering dan, kan het bewijs leveren van een afwezigheid, niemand is er rechs-tens toe verplicht een negatief feit vast te stellen. Tresmontant toont integendeel aan dat ook het atheïsme de confrontatie moet durven aangaan met de ons bekende problemen en dat het die eigenlijk

nooit correct heeft kunnen formuleren, laat staan oplossen. « *Het zuivere, absolute atheïsme is ondenkbaar. Het houdt tegenspraak in. Het kan zichzelf niet op een rationele manier omschrijven van zodra men rekening houdt met de wereld, met alles wat wij weten over de wereld, de evolutie ervan en alles wat hij inhoudt* » (p. 7). Het atheïsme wordt dan onhoudbaar ; enkel het deïsme is in dat geval een zekerheid.

De echte vraag met betrekking tot de zekerheid van God en het geheel van de godsdienst is bijgevolg

die van het bestaan van het universum en de schitterende ordening ervan. Om daarover met de atheïsten te handelen, moeten we eerst en vooral de inhoud van de Openbaring tussen haakjes plaatsen en ons beperken tot de zuivere vraag : bestaat God ?

Laten we in discussie treden met onze atheïst. We moeten met hem een gemeenschappelijke zekerheid vinden, een vertrekpunt waarmee we het allebei eens zijn. Dat is al moeilijk, terwijl het nochtans onmiddellijk aanvaardbaar lijkt om onze bewijsvoering te stoelen op het geheel van onze zintuiglijke zekerheden (de basisgegevens van de waarneming) die we interpreteren in het licht van onze intellectuele zekerheden (de

basisbeginselen van de rede).

Spijtig genoeg heeft onze tijd filosofische systemen uitgevonden die tegengesteld zijn aan het gezond verstand. Die moeten we eerst uit de weg ruimen in de geest van de moderne mens, om deze vrij te maken en ontvankelijk voor de basiszekerheden. We moeten hem ervan overtuigen dat de wereld bestaat, vóór hem, buiten hem en zonder hem, en dat zijn intelligentie gemaakt is om die wereld te kennen, vermits deze intelligentie in staat is om er de wetten van te ontdekken en er de ultieme oorzaak van te bevatten.

HET BESTAAN VAN DE UITWENDIGE WERELD

Vooreerst moeten we erkennen dat niets tot onze geest doordringt langs een andere weg dan die van de zintuiglijke kennis. Dat gaat in tegen het absolute

De idealistische filosofie van Immanuel Kant (1724-1804) « heeft miljoenen atheïsten voortgebracht » (abbé de Nantes).

idealisme, dat beweert dat er niets anders bestaat dan de ideeën die de geest zich in zichzelf van de dingen maakt. De uitwendige realiteiten zouden dus slechts producten van onze geest zijn ! Uiteraard heeft het met dat soort *vooronderstellingen* geen enkel belang meer God te bevestigen of te ontkennen.

Tresmontant weerlegt dat idealisme heel goed. Ik citeer bv. volgend fragment uit een ander werk van hem, dat getuigt van een superieure ironie : *« Arme diplodocus. In de tijd dat hij op de aarde voorkwam, in het Secundair of Mesozoïcum, was er nog geen mens om hem te kennen en dus bestond hij niet. En nu de mens er is om hem te kennen, bestaat de diplodocus zelf niet meer... Eigenlijk is hij er nooit in geslaagd om op welke manier ook te bestaan. Alleen zijn skelet in het museum voor natuurwetenschappen heeft het geluk te bestaan ! »* (Comment se pose le problème de l'existence de Dieu, 1971, p. 382).

Hij besluit : *« De geleerde beschouwt het reële als een gegeven dat hij niet geproduceerd heeft en dat hij moet bestuderen, onderzoeken, beluisteren enz. De idealistisch ingestelde filosoof van zijn kant is van mening dat die objectieve realiteit in feite geproduceerd is door het menselijk bewustzijn. Bijgevolg is de manier van denken bij de idealistische filosoof het tegenovergestelde van het gezond verstand en van wat de experimenterende geleerde doet. De geleerde en het gezond verstand vertrekken van het gegeven. De idealistische filosoof vertrekt van het kennend subject... en beschuldigt het gezond verstand en de geleerden die dat volgen (de meerderheid !) ervan dat zij aan een ongeneeslijke naïviteit lijden, namelijk het "objectivistisch vooroordeel". »*

Wij echter, die veel minder naïef zijn dan men ons wil doen geloven, wij beschuldigen met grotere zekerheid de idealist ervan dat hij zijn a priori atheïsme beschermt met het meest dwaze van de filosofische vooroordelen : het subjectivistisch vooroordeel. Want de wereld bestaat ! En de aarde draait !

Het verplichte vertrekpunt blijft dus de empirische – of beter nog, de wetenschappelijke – beschouwing van het universum in zijn geheel. De wereld bestaat, met zijn wetten, zijn soorten, een hele harmonie, graden van perfectie, een complementariteit. En die wereld heeft zich als het ware ontplooid in een evolutie, een geschiedenis, waarin de verschillende soorten wezens blijkbaar in de loop van de tijden verschenen zijn in een toenemende ingewikkeldheid, om uiteindelijk het universum te vormen zoals we het vandaag kennen.

DE WAARDE VAN DE MENSELIJKE REDENERING

Waar toe zou dat experimenteel gegeven dienen als onze rede niet in staat zou zijn om er op gewettigde wijze de wetten, oorzaken en uiteindelijke doelen van te ontdekken ? Maar hier botsen we in de moderne geesten op het **formidabele kantiaanse vooroordeel**.

Elke leerling van Immanuel Kant (1724-1804) geeft toe dat de geest een zekere kennis van de wereld kan verwerven, al is die dan sterk gekleurd door subjectiviteit ; maar hij noemt het volkomen ongewettigd dat de rede de zichtbare wereld zou verlaten om die eerste beginselen toe te passen voorbij de grenzen van de ervaring. Verschijnselen met elkaar verbinden door wetten, dat is geoorloofd. Maar van het zichtbare overgaan tot het onzichtbare, van effecten tot hun transcendente Oorzaak, dat kan niet, want het komt neer op het overschrijden van de macht van de rede. Het agnosticisme dat hiervan het gevolg is, is ongeneeslijk.

Het verbod van Kant heeft rampen veroorzaakt, het heeft miljoenen afvalligen en atheïsten voortgebracht. Het is echter waardeloos. Ik heb nu begrepen waar de moeilijkheid van deze valstrik vandaan komt : Kant heeft gelijk binnen zijn eigen optiek, maar die optiek is vals ; binnen een gezonde optiek verliest zijn verbod alle kracht. Om dit uit te leggen grijp ik naar een vergelijking die bewust een beetje geforceerd is.

We bevinden ons samen met enkele volgelingen van Kant midden in de Sahara. Daar vinden we een achtergelaten auto. Voor ons, die realist en geen idealist zijn, lijdt het niet de minste twijfel dat op deze plek reizigers voorbijgekomen zijn ; ze hebben hun voertuig laten staan, het is trouwens een Renault, dat merken we aan het logo en aan alle kenmerken van de auto. Voor onze Kantianen echter staat dat allemaal niet vast. Ieder van hen heeft er zijn mening over en maakt er zich een voorstelling van op basis van zijn a-prioricategorieën. De een ziet er een meteoriet in, een ander een Toearegent, een derde het skelet van een kameel... Meteen wordt de oorzaak van het voorwerp en zijn aanwezigheid in de woestijn een kwestie van pluralisme, van discussie, even vervliegend als de geestelijke voorstellingen waarin ieder van hen behagen schept en verschilt van de anderen.

Als wij de dingen van het universum niet echt kennen in hun diepere en objectieve natuur, maar enkel via vooraf gevormde schema's, kunnen we niets bevestigen over hun opperste oorzaak. Als we niet weten wat voor iets die auto in de woestijn is, kunnen we niets vaststaands zeggen over de constructeurs en de eigenaars ervan. Maar omgekeerd, als we als realistische filosofen heel goed weten waar het om gaat, dan kunnen we met even veel zekerheid het bestaan van de constructeur en de chauffeur bevestigen... ook al zijn die onzichtbaar, ver weg, afwezig, dat doet er niet toe. Want – en daarmee weerleggen we Kant – ze zijn hier, midden in de Sahara, tegenwoordig, werkelijk tegenwoordig, in het tastbaar effect van hun daden uit het verleden.

De bestaansreden van de zichtbare dingen ligt in die dingen zelf. De geest bevestigt er op volkomen wettige wijze de volle realiteit van, de waarheid, het

bestaan, zonder daarom buiten de grenzen van de zintuiglijke waarneming te gaan.

Het is een noodzaak, zegt Tresmontant, « *het moderne denken te bevrijden van de remmingen opgelegd door de kritiek van Kant* ». Het komt er op aan om « *de werkelijkheid te overdenken, de realiteit zoals ze ons gegeven is in onze ervaring, ten einde toe. We moeten de rationele problemen behandelen die de werkelijkheid ons stelt. Het gaat er niet om iets toe te voegen aan het reële, maar te ontdekken wat de werkelijkheid impliceert, wat zij vooronderstelt, wat zij inhoudt om te zijn wat ze is, wat haar bewoont en in haar werkzaam is* » (Dieu, p. 70).

WAT IS HET UNIVERSUM ?

De gegevens van het probleem zijn dus volledig vervat in het universum en de geschiedenis ervan, die we moeten beschouwen met intellectuele scherpzinnigheid en met alle mogelijkheden van de wetenschap en de filosofie. We kunnen daar alleen maar bij winnen : de atheïst zal er, als hij gelijk heeft, de beste bewijzen voor het niet-bestaan van God in vinden en wij zullen alleen maar beter de vinger kunnen leggen op het werk van God, als Hij bestaat.

Wat is vandaag het universum ?

Primo : een reusachtige fysisch-chemische kosmos, die niet inert en onveranderlijk is – zoals de Ouden dachten – maar waarin een proces plaatsheeft dat beheerst wordt door twee wetten : de wet van het behoud van materie en die van de degradatie van energie. Dat is het algemeen kader, waarvan we om te beginnen al het verschijnen en de beweging moeten verklaren, in het bijzonder het aller-eerste begin en het bestaan ervan zelf.

Secundo : binnen dat universum alle soorten leven die de planeet Aarde bevolken, die zich bewegen in de wateren en vliegen in de hemel. Het gaat om een nieuw fenomeen dat niet kan herleid worden tot het eerste. Het vormt een complex en harmonieus geheel en wordt biosfeer genoemd. De « immanente doelgerichtheid » ervan leidt tot de toenemende verspreiding en diversifiëring ervan. Ook van die biosfeer moeten we de verschijning en de evolutie verklaren.

Tertio : binnen die biosfeer verschijnt de mensheid, gelijkend op én verschillend van het geheel van de levende wezens. Zij vormt er de ultieme soort van en overstijgt ze ook. Gedrag en bewustzijn getuigen op onweerlegbare wijze van de nieuwigheid van de Geest, intelligentie en geheugen, wil en vrijheid van handelen. Daaruit volgen de geschiedenis van de beschavingen en de ontwikkeling van wetenschappen, moraal en godsdienst. Ook van de mensheid moet de verschijning en de geschiedenis verklaard worden.

In het kamp van de Godontkenners botsen we echter op een dogmatische barrière. Al die mensen weigeren *a priori* de mogelijkheid van een Wezen dat niet de Wereld is. De Wereld is in beginsel alleen, hij is het Absolute, hij moet dus volledig

verklaard worden *door zichzelf*. Het universum kan geen “oorsprong” hebben, stellen de meeste atheïsten met klem, vermits het vertegenwoordigt wat *is* ; het “niet-zijn” bestaat per definitie niet en kan men zich niet voorstellen...

WETENSCHAPPELIJKE CONTESTATIE

Tresmontant bewijst dat de atheïstische wetenschappers er zich tevreden mee stellen een of meer stappen in de evolutie te verklaren. Voor dat « verklaren » grijpen ze naar hoge woorden die bewust heel vaag omschreven zijn en waarvan zij hun *deus ex machina* maken – eigenlijk een passende uitdrukking : de god die in de machine steekt ! Die tekortschietende « verklaringen » extrapoleren zij vervolgens om er de diepere reden van alles van te maken.

De eerste van die mechanische godheden is **het toeval**. Alles zou de vrucht van het toeval zijn... Die verklaring is eigenlijk niets waard, zelfs niet in een materialistisch perspectief. De waarschijnlijkheidsberekening heeft sinds lange tijd de statistische onmogelijkheid aangetoond van elk van die overgangen van eenvoudige naar meer ingewikkelde structuren. Veronderstellen dat een nieuwe, door het toeval gevormde DNA-structuur op mechanische wijze leidt tot de vorming van een nieuw organisme, betekent het inlassen van die miraculeuze toevalligheid tussen twee reeksen intelligente noodzakelijkheden die in staat zijn er profijt uit te trekken... Als er alleen maar toeval bestaat, zal daar nooit enige noodzakelijkheid uit volgen : het toeval zal niet opgemerkt en evenmin uitgebuit worden. Wanneer apen willekeurig letters op een schrijfmachine intikken kan daar plots een leesbare tekst uit tevoorschijn komen, zelfs een sonnet, maar de apen zouden dat niet beseffen en ze zouden gewoon verdergaan met gelijk wat te tikken ! Het is onmogelijk dat uit het toeval ooit iets voortkomt.

De tweede van die alomtegenwoordige en alwetende godheden is **de emergentie**, het plots tevoorschijn komen van iets. Sommige geleerden blijven inderdaad stilstaan bij het fundamentele, niet herleidbare verschil tussen minder en meer volmaakte structuren. Zij lossen dat op door het oproepen van een nieuwe godheid, de emergentie. Er is sluimerende aanwezigheid van het leven in de materie, van het reptiel in de vis, van het bewustzijn in het konijntje. Niets zo gemakkelijk ! Op een bepaalde dag verschijnt datgene wat al sluimerend aanwezig was : een mirakel !

De weerlegging door Tresmontant is ook hier weer beslissend. Als in het grote bassin van de *Jardin du Luxembourg* in Parijs plots een bootje opduikt, betekent dit dat het daar al was, voor sommigen zichtbaar, voor anderen onzichtbaar ; maar het was volledig gevormd, het was volledig af, ondergedompeld onder het water. Spreken over emergentie betekent helemaal niets. Ofwel wil men beweren dat een nieuwe structuur die zich later zal ontwikkelen reeds onder een of andere fysisch-chemische vorm aan-

wezig is ; maar als daar niets van te zien of over te weten is in het voorafgaand stadium, betekent spreken over “sluimerende aanwezigheid” en “plots opduiken” gewoon zijn toevlucht nemen tot fabeltjes en de echte wetenschap belemmeren.

Stel zelfs dat we dit postulaat zouden aannemen. De geest is aanwezig in het dier, maar goed verborgen, en het leven in de steen, maar onzichtbaar... Deze hypothese verlegt alle moeilijkheden naar de eerste oorsprong van de materie. Het primitieve atoom dat reeds alle mogelijke minerale, plantaardige, dierlijke en menselijke vormen bevat, wie heeft dat gemaakt ? Zit God misschien in de Materie, is Hij ook sluimerend aanwezig en komt Hij langzamerhand tevoorschijn ? Kom zeg, dat is pure mythologie !

WETENSCHAP EN METAFYSICA BEWIJZEN GOD

Het komt er dus niet meer op aan te weten of God al dan niet bestaat. Hoe dan ook bestaat er een godheid, welke naam men die ook geeft en welk masker men er ook opzet : de godheid die de machine doet draaien. Het alternatief is bijgevolg niet gelegen tussen atheïsme en deïsme. Vermits het vanzelfsprekend is dat er een « deus ex machina » bestaat, moet er gekozen worden tussen materie en Geest. Ofwel moeten we geloven dat de materie God is, zonder daarvan iets te zien, wat gelijk staat met geloven in het meest ondenkbare « mirakel ». Ofwel denken we, wat veel eenvoudiger en rationeler is en helemaal overeenstemt met de ervaring, dat God Geest is, een wezen dat anders is dan de materie, de planten, de dieren en zelfs de mensen, een wezen dat God is.

Zo hebben we zowel op het metafysische als het wetenschappelijke vlak het volledige voordeel op de atheïsten, die tegenover onze waarachtige God hun toevlucht moeten nemen tot waanbeelden als Materie, Toeval, Latentie...

De *atheïstische metafysici* zijn het onder elkaar volkomen oneens met betrekking tot de wereld, die voor hen het geheel van het Zijnde is. De enen, van Parmenides tot Spinoza, verklaren hem absoluut, onveranderlijk en volmaakt ; de anderen, van Heraclitus tot Sartre, zeggen dat hij veranderlijk en toevallig is. Hun tegengestelde bewijzen doen elkaar teniet en annuleren hun gemeenschappelijke stelling.

Wij van onze kant, die niet vooringenomen zijn, wij maken gebruik van de redenen die zij aandragen en bouwen voort op de waarheden waarmee zij elkaar bestoken. Wij construeren onze godsdienst met het materiaal zelf van hun heidense en mekaar bekampende tempels. Met Parmenides bevestigen wij de noodzaak dat het Zijnde één, onveranderlijk en volmaakt is. Met Sartre stellen wij vast dat de wereld vervloeiend, onvolmaakt en bijkomstig is en dat hij dus niet beantwoordt aan de definitie van het absolute Zijnde, waaraan men hem alleen kan gelijk stellen in het absurde. We mogen besluiten dat het Zijnde bestaat, anders dan de wereld ; de wereld is er slechts een effect, een schepping van.

De *atheïstische geleerden* zijn het tégen ons eens om categoriek te bevestigen dat er geen sprake kan zijn van een God als “stoplap”, als alibi, omdat de wereld zich volgens hen volledig door zichzelf verklaart. Zij beweren dat de wetenschap nooit behoefte zal hebben aan een externe kracht, aan enige ingreep van een god... Die bewering is oorspronkelijk een methode, die verandert in een hypothese. Van hypothese wordt zij postulaat, vervolgens axioma en tenslotte antigodsdienstig dogma, gewapend met een eigen inquisitie !

Maar ook zij verschillen onder elkaar met betrekking tot de verklaring van de wereld door zichzelf. De enen herleiden hem helemaal, door toeval en noodzakelijkheid, tot enkel de fysisch-chemische Materie. De anderen, die verschillende graden van « psychisme » onderscheiden, verschillende niveaus van organisatie die niet tot elkaar herleidbaar zijn, verklaren alles door sluimering en emergentie van de Geest binnen de materie. Hun respectieve bewijzen vernietigen elkaar en heffen dus hun gemeenschappelijke stelling op.

Wij daarentegen kunnen, in volledige wetenschappelijke vrijheid, aan iedereen gelijk of ongelijk geven volgens de resultaten van de zuiverste experimentele wetenschap. **Wij verwerpen alleen het voortdurende mirakel van het toeval dat het universum, de dieren en de mens schept. En wij verwerpen eveneens het onwaarschijnlijke, onzichtbare en ondenkbare mysterie van een sluimering van het leven in de materie, van het bewustzijn in het dier en – waarom niet ? – van God in de mens.** Er is “meer” en “minder” in de wereld. Maar het “meer” kan niet herleid worden tot het “minder” en kan er evenmin op natuurlijke wijze uit tevoorschijn komen.

« *We moeten dus erkennen dat er in dat alles een informatieprincipe aan het werk is dat verschilt van de materie* » (Tresmontant, *Dieu*, p. 469). Uiteindelijk zal elke geleerde die vrij is van materialistische vooroordelen en atheïstische a priori's « *gedwongen zijn te erkennen dat, als het leven en ook het denken in de wereld is verschenen, dat dit betekent dat de materie bepaalde informatie heeft ontvangen, dat zij van binnenuit bewerkt is door een organisatieprincipe en dat dit principe Zijn, Leven en Denken is. Want het zijnde kan alleen maar voortkomen uit het Zijn, het leven uit het Leven, de gedachte uit het Denken* » (p. 470).

En vermits de materie zelf niet spontaan kan voortkomen uit het Niets, want uit het Niets komt er niets, komt de materie voort uit de Geest die haar geschapen heeft en haar wetten, natuur en ordening gegeven heeft : God. De God die zich doet kennen in zo'n buitengewone gave is een goede God. Het is de Goede God, de Vader van wie de Liefde zich zeker en vast zal doen kennen door nieuwe gaven aan zijn schepsel.

abbé Georges de Nantes

februari 1974

DE Z. EDWARD POPPE

EEN PRIESTER VOOR DE WEDERGEBOORTE VAN DE KERK IV. ALS DE GRAANKORREL...

GEESTELIJK LEIDSMAN VAN DE « CIBISTEN »

OP 11 augustus 1921 verscheen in het Belgisch Staatsblad een nieuwe wet met betrekking tot de dienstplicht: voortaan moesten alle (aspirant-) geestelijken in vrede-tijd de opleiding van brancardier volgen in een speciaal aan hen voorbehouden oefencentrum, het CIBI (*Centre d'instruction des brancardiers et des infirmiers*), dat gevestigd werd in Leopoldsburg. De eerste 88 *cibisten* kwamen daar aan in december van hetzelfde jaar. Een nieuwe lichter kwam de eerste versterken in februari 1922 en een derde een half jaar later.

De bisschoppen van België stelden een bijzondere aalmoezenier aan « om de jonge geestelijken te leiden gedurende de gevaarlijke periode van hun diensttijd en om, voor zover mogelijk, het CIBI-leven aan kloosterregel of seminariereglement aan te passen » (O. Jacobs, deel 2, p. 327). Al snel bleek echter dat de taak te zwaar zou worden om door één man gedragen te worden; de benoeming van een afzonderlijk geestelijk leidsman was wenselijk.

Op 18 september 1922 begeeft priester Poppe, van wie de gezondheid lichtjes verbeterd is, zich naar Mechelen op vraag van kardinaal Mercier. Edward heeft al zijn papieren over de Eucharistische Kruistocht bij, want hij denkt dat de aartsbisschop hem daarover wil spreken.

Het is de allereerste keer dat Mercier de heilige priester ontmoet, en hij is erg onder de indruk: « Toen ik hem voor het eerst zag », zal de kardinaal later op een priesterretraite vertellen, « werd ik plots geroerd tot in het diepste van mijn ziel. Er scheen een genadevloed van hem uit te gaan... »

Mercier komt meteen ter zake: hij wil Edward geestelijk directeur maken van de *cibisten*, « de honderden seminaristen, broeders en novicen die momenteel hun dienstplicht van één jaar moeten vervullen », aldus de kardinaal, en die een geestelijk leidsman nodig hebben « die hen vaderlijk zou begeleiden en wegwijs maken in het geestelijk leven » (F. Van de Velde, deel 3, p. 836).

Het is een belangrijke opdracht die Edward krijgt en die hij meteen aanvaardt, omdat « *ik alles wil wat de gehoorzaamheid van mij verlangt en ik geen ander verlangen koester dan te gehoorzamen.* » Heel de Belgische klooster- en priesterschap zal voortaan door zijn handen gaan om licht en sterkte te ontvangen.

IN LEOPOLDSBURG

De aalmoezenier van het CIBI huurt voor Edward heel de eerste verdieping van een café, met toegang via een zijdeur. Daar komt de 31-jarige priester op 10 oktober 1922 toe, met zijn povere meubeltjes en huisraad en met zijn vele margarine-dozen waarin de

documentatie over de E.K. en de Mariadevotie steekt. Een kamer laat hij onmiddellijk inrichten als kapel, een andere als studeerkamer en plek voor gesprekken met de *cibisten* die hem persoonlijk willen spreken.

De avond verzamelen zijn nieuwe geestelijke kinderen zich in het feestzaaltje van het café. Een van hen heet priester Poppe van harte welkom en zegt hoe blij ze zijn om hem, de heilige priester, de beroemde apostel van de Eucharistische Kruistocht, in hun midden te ontvangen als hun vader. Dan staat Edward recht om « zijn » *cibisten* toe te spreken:

« *Uw ideaal is het ons volk, onze kinderen te redden. Dat kunt ge door de heiligheid! Vooraleer ge de zaal verlaat, zult ge allemaal het besluit nemen hier heilig te worden...* »

« *Beste vrienden, geeft u niet half aan Jezus. Jezus immers geeft zich ook niet half aan u. Morgenvroeg zal Hij zich weerom slachtofferen voor u en door de H. Hostie in u komen, niet half en half, maar heel en gans. Geeft u dus zonder voorbehoud. Zoekt in mij niet de mens, niet de redenaar of wat anders, maar Jezus, die ik zo natuurgelukkig mogelijk wil geven.* »

« *Ik bid Maria, mijn Moeder, ook de uwe, de Moeder der Kerk, de Moeder van Jezus, de Moeder der goddelijke gratie [genade] dat ze zou aanvullen wat er aan mijn woord ontbreekt, opdat gij allen nog vandaag vast besloten moogt zijn heilige priesters, heilige kloosterlingen te worden.* »

Het graf van priester Poppe in de kapel te Moerzeke.

Met deze woorden wint de nieuwe bestuurder onmiddellijk het hart en het vertrouwen van zijn toehoorders. « *Het geeft de indruk* », zo formuleert een cibist het in zijn geestelijk dagboek, « *dat hij zo-even in de Kerk met Jezus gesproken heeft en ons getrouw komt nazeggen wat de goddelijke Vriend en Meester hem toefluisterde.* »

Vijftien maanden lang zal Edward de zware taak vervullen. Wonderlijk genoeg lijdt zijn gezondheid er niet onder, integendeel, zijn eetlust verbetert, zijn werkkraft vergroot en hij kan de vele voorzorgsmaatregelen om zichzelf te sparen geleidelijk achterwege laten. Bovenal voelt hij een diepe innerlijke vrede. Jezus zet de zielen voor hem open, schrijft hij, en hij stelt elk moment « *Gods wondere genade-werking* » vast.

De 8ste juni 1923, feestdag van het H. Hart, wordt in het CIBI gevierd als de dag van de Eucharistische Kruistocht. In zijn wekelijkse conferenties en dagelijkse "woordjes" heeft Edward voortdurend over de eucharistische methode gesproken en getracht de seminaristen op te leiden tot toekomstige leiders van de E.K.-beweging. De vlam van zijn eigen liefde slaat over in de harten van zijn leerlingen en de idealen van de Eucharistische Kruistocht verspreiden zich snel onder de geestelijken en aspirant-geestelijken in Leopoldsborg. « *Ik ben verheugd* », zegt de geestelijk bestuurder 's avonds in het smaakvol versierde feestzaaltje, « *omdat dit kleine kenteken, dat E.K.-insigne dat men in het begin bijna niet dragen durfde, thans het grote kenteken geworden is dat hier glanst tussen Jezus, de goddelijke Meester, en Maria, mijn goede Moeder. "In hoc signo vinces", in dit teken zult ge overwinnen !* »

POPPE'S SPIRITUALITEIT

In september 1923 krijgt Edward van een oud-cibist een brief waarin deze om opheldering vraagt over de aard van de spiritualiteit die de priester hen in Leopoldsborg voorgehouden heeft. Was die niet teveel benedictijns en te weinig ignatiaans? Steunde ze niet teveel op het gevoel en te weinig op de wilskracht?

Edward antwoordt heel anders dan zijn correspondent verwacht:

« *Mijn spiritualiteit? Bid liever een weesgegroet voor mij en doe mij niet spreken over mijn spiritualiteit. Weet ik het, broerke, of ze ignatiaans of benedictijns is? Ik kan u enkel zeggen:*

« *dat ik gewoonlijk in het Evangelie en in de H. Schrift er de gronden van haal en dat ik enkel naderhand vaststel of ze meer van Sint-Ignatius dan van Sint-Benedictus wegheeft;*

« *dat ze meeleeft, zeer nederig, met het leven van Jezus Christus in de H. Kerk en zeer afhankelijk [is] van al degenen door wie Christus ons bestuurt;*

« *dat ze de stof niet gaat zoeken in buitengewone dingen, maar in de plichten en kruisen en betrekkingen van de toestand waarin Jezus' Voorzienigheid ons hic et nunc plaatst;*

« *dat ze eenvoudig ons wil brengen tot de volledigste onthechting in het uitwendige en het inwendige en tot de zuiverste gelijkvormigheid aan Jezus, zodat we als een tweede Jezus, als een treffend*

gelijkvormig broerke worden van Jezus, door Hem en in Hem, in al ons denken, bidden en doen, vooral in de liefde tot onze broeders, onze medemens, vrienden en vijanden;

« *dat in die spiritualiteit het Altaar ten halve [in het midden] staat, met het Lammeke er op, gelijk de Kruisberg ten halve de Geschiedenis staat, met de Gekruiste...*

« *Waar staan we beter dan met Maria onder het Kruis, met de Medeverlosseres onze ziel lavend aan het Altaar en onze geest voedend aan de Hostie? [...]*

« *Dierbaar broerke, vraag mij niet naar een naam voor mijn spiritualiteit. Ik heb nooit de pretentie gehad er een speciale te hebben. [...] Gevoelspiëteit is zij in genen dele, wel geloofsleven en liefdeleven. Ze steunt met voorliefde op betrouwen, omdat daaruit grotere edelmoedigheid komt voor het volledig afsterven in Jezus. In Grignon de Montfort, in de sulpiciaanse en in de salesiaanse geschriften heb ik ze het innigst weergevonden* » (27 september 1923).

VADERLIJKE LEIDING

Met zijn jongens was Poppe altijd goed en geduldig. Zijn vaderhart begreep hun moeilijkheden, hun dagelijkse strijd, hun edelmoedig streven en ook, zo vaak, hun beschamende kleinmoedigheid. De cibisten getuigen dat hij nooit een driftig of bitter woord sprak, maar enkel medelijden en liefde toonde.

« En toch sloeg die liefde nooit over tot zwakke toegeeflijkheid of blindheid voor hun fouten. Hoe zacht ook in schijn, onverbiddelijk streng in feite was Poppes leiding, juist omdat de leider de eigenliefde tot in haar meest geheime schuilhoeken doorschouwde en omdat hij in zijn liefde tot Jezus en tot Moeder de moed vond om, waar het paste, zelfs zijn beste vrienden op hun tekorten en gebreken te wijzen, ook al moest hun hart er door bloeden. Maar juist omdat men voelde dat deze gestrengheid niets anders was dan een hoge vorm van de liefde, daarom had ze bij Edward nooit iets afstotends » (O. Jacobs, p. 351).

DE STICHTING VAN EEN KARMEEL

Toen in 1921 de karmel van Aalst een stichting in Herentals overwoog, had de pastoor van Leopoldsborg de zusters uitgenodigd om naar *zijn* parochie over te komen: waar kon een karmel beter gevestigd worden dan op een plaats die, zo dicht bij de legerbarakken, door zonde en bederf bedreigd werd? De provinciaal van de orde kon op dat moment geen groen licht geven, maar hij beloofde het gedane verzoek niet uit het oog te verliezen.

De gunstige gelegenheid deed zich het jaar daarop voor. Bij een viering in de karmel van Sint-Niklaas, waarop de (nieuwe) provinciaal aanwezig was, kwam het plan ter sprake om de orde verder uit te breiden in Vlaanderen. Misschien was Oostende een goede locatie? « *Nee, niet Oostende* », reageerde pater Corsini. « *Wat te denken van Leopoldsborg? De pastoor daar wenst niets liever.* »

De karmelietessen van Sint-Niklaas maakten kennis met priester Poppe toen hij in de zomer van 1923 bij hen een conferentie kwam geven. Het besef dat zo'n heilige man in Leopoldsborg hun buur zou zijn –

« Een heilige vormt toch andere heiligen », zeiden de zusters onder elkaar – maakte dat er snel overeenstemming werd bereikt over de locatie voor de nieuwe stichting.

Edward vernam van het plan in een brief van de priorin, moeder Teresia-Jozef van het Kind Jezus, die hij goed kende en met wie hij een regelmatige correspondentie onderhield. Meteen was hij voor het idee gewonnen. « Komt spoedig en laat deze post van toewijding niet aan anderen over », schreef hij terug. « Komt hier werken voor het Rijk van Jezus, voor de triomf van zijn Eucharistisch Hart. Komt hier de rol vervullen van middelaresen, waartoe de Middelaars van alle genaden u uitnodigt. »

Op 22 april 1924 zullen zeven karmelietessen in Leopoldsborg hun intrek nemen in een eerste, pover onderkomen: het vroegere tuchthuis voor gestrafte soldaten. Later zal men voor hen een echt klooster bouwen.

TERUG NAAR MOERZEKE

Eind december 1923 reist Edward naar Moerzeke om de kerst- en nieuwjaarsdagen bij zijn moeder en zijn twee jongste zussen door te brengen. Onderweg bezoekt hij in Leuven zijn broer, frater Nestor, en in het klooster van Bornem zijn twee oudste zussen.

Van zijn verblijf maakt hij gebruik om de laatste hand te leggen aan enkele boekjes waaraan hij begonnen is, zoals « *La méthode eucharistique* ». Ook helpt hij de pastoor van Moerzeke door in de kerk te preken en biecht te horen. Moeder merkt dat hij zich met dat laatste teveel vermoeit, maar Edward weet

Priester Poppe te midden van zijn *cibisten* in Leopoldsborg, 22 mei 1923. « Geef u niet half en half aan Jezus. »

Edward wordt berecht in het klooster van Moerzeke, 6 maart 1924. Glasraam door Jan Wouters in de Sint-Jozefkerk te Hoogboom (Kapellen).

van geen ophouden: « Ik voel nog wel wat stoomkracht, en zolang er stoom is, kan de machine voort. »

Op de vooravond van zijn terugreis, op 2 januari 1924, zakt hij plots ineen: opnieuw een hartaanval. De dokter legt volledige rust op. Edward blijft dus in Moerzeke, aan zijn bed gekluisterd.

Hij herstelt langzaam, tot een nieuwe crisis zich voordoet rond Lichtmis. « Ik schijn wel onwaardig nog langer mijn plaats en zending te Leopoldsborg te vervullen », schrijft hij. « Jezus en Moeder hebben mij afgesteld als een onnutte en onbekwame dienstknecht om mij terug te plaatsen in mijn vroegere toestand. » Geen zweem van bitterheid ligt er in die woorden, enkel overgave: « Eerbiedig aanbid ik U, o heilige Wil van Jezus ! »

Weer voorzichtig herstel, dan begin maart een zware verkoudheid die overgaat in griep. Het gaat van kwaad tot erger: op 6 maart wordt hij berecht.

Drie dagen later komt zijn goede priester-vriend Odilo Jacobs op bezoek. Poppe laat niet de minste hoop op genezing doorschemeren. « Mijn taak is afgelopen. Het oude paardje wordt afgedankt... Kom, niet schreien. Ook hierboven zal ik met u zijn en u niet vergeten ! »

HEILIGE PRIESTERS

Edward beseft dat God hem heeft opgewekt tot een apostel van de priesters en

hem daartoe heeft overstelpt met een overvloed van genaden. Maar in zijn nederigheid meent hij duidelijker in te zien dat hijzelf eigenlijk een hinderpaal is voor de komst van het Godsrijk. Hij is zo onvolmaakt, zo lauw, hij doet zo weinig met de genadeschatten... Op een avond zegt hij tot de ziekenzuster die onverwachts binnenkomt en hem bedroefd voor zich uit ziet staren. « *Kijk zuster, hierbinnen steekt een ijsklomp, terwijl het een vlammenzee zou moeten zijn !* »

Wat moet er dan gebeuren ? Hij verlangt vurig dat in zijn plaats andere priesters zouden opstaan, die met dezelfde genaden zouden begunstigd worden, maar er een beter gebruik zouden van maken. Dan pas zal het Rijk zich met onweerstaanbare kracht in de zielen kunnen vestigen.

En zo wordt Edwards programma : **in de aarde vallen als de graankorrel, om stervend weer uit te schieten in een rijke oogst van heilige priesters.** Aan zijn geestelijke vader schrijft hij : « *Ik heb mij aan God aangeboden als een graankorrel, die door dood en verdwijning dient vermenigvuldigd te worden in vele andere apostelen van het Rijk, beter dan ikzelf* » (12 mei 1924).

Hij is klaar voor het ultieme offer, maar er is iemand die hem wil tegenhouden : kardinaal Mercier. « *Uw aanwezigheid in ons midden blijft nodig* », aldus de kerkvorst. « *Ge hebt me altijd zo'n nederig en kinderlijk betrouwen betoond ; daarom, vergeet uzelf, en in geest van gehoorzaamheid vraag deze genade samen met ons* » (13 maart 1924).

Deze brief is voor priester Poppe een grote ontgoocheling. Is hij dan zo'n ellendig iemand dat God het offer van zijn leven niet eens in aanmerking neemt ? Maar hij gehoorzaamt, bidt en doet bidden voor zijn genezing.

En inderdaad keert zijn gezondheid nog één keer ten goede.

HEMELVAART

De laatste, korte beterschap doet zich voor in de meimaand. Op de derde pinksterdag, 10 juni 1924, staat Edward als naar gewoonte om half zeven 's morgens op om de mis te gaan lezen in de kapel. De ziekenzuster vindt hem half aangekleed, zittend op de rand van zijn bed. Plots treedt de fatale hartaanval op : een akelige vaalgele kleur loopt over zijn gelaat, de handen trekken krampachtig samen, hij valt neer. De stervende probeert zich nog op te richten, glimlacht, slaat opnieuw zwaar neer.

Zijn zussen komen toegelopen, moeder ook. Zij geeft haar zoon het kruisbeeld en fluistert enkele schietgebeden in zijn oor. De rector van het klooster wordt van het altaar weggeroepen en dient Edward het H. Oliesel toe. Nog enkele zuchten, geleidelijk zachter en zeldzamer. Het hoofd helt lichtjes over naar links, de halfopen ogen richten zich op het Heilig-Hartbeeld op de schouw. « *Krachteloos ontsluiten zich de handen als van iemand die zich aanbiedt. Niemand nu die hem verbiedt te sterven*

Priester Poppe op zijn doodsbed, 10 juni 1924.

of hem in zijn grote offerdaad stoort... » (Jacobs p.389). Een laatste zucht. Heel zachtjes glijdt zijn ziel de eeuwigheid in.

De dood van priester Poppe verspreidde zich bliksemsnel over Vlaanderen en Nederland. « *De apostel, de heilige is dood !* » Zes dagen lang kwamen onafgebroken rijen bedevaartgangers bij zijn doodsbed neerknielen en bidden.

« *Ik aanroep hem als een heilige* », zei kardinaal Mercier, « *en ik hoop vast dat de Kerk hem eens zal verheerlijken.* »

DE VRUCHTBARE GRAANKORREL

Maar de aartsbisschop van Mechelen deed onmiddellijk het nodige om de boodschap van Edward Poppe naar zijn eigen hand te zetten. Hij vroeg aan Odilo Jacobs om de biografie van de overledene te schrijven, met het bevel om heel het Vlaams-nationalistisch en politiek aspect van Poppes strijd dood te zwijgen.

Twee jaar later legde paus Pius XI aan de Kerk het model van de Katholieke Actie op, een lekenbeweging waarvan het devies « *zien, oordelen, handelen* » op gelijk welke ngo van toepassing zou kunnen zijn... Het bovennatuurlijke werd verbannen ten voordele van de menselijke capaciteiten, de ontplooiing van de mens, de sociale rechtvaardigheid. Jozef Cardijn werd gepromoot als het nieuwe licht, Edward Poppe deemsterde langzaam weg.

Priesters, heilige priesters... Edward heeft er heel zijn leven voor gebeden. En de Voorzienigheid heeft hem verhoord, op de ondoorgroondelijke manier waarop Gods wegen lopen... Op hetzelfde moment waarop onze heilige zijn leven offerde om echte priesters naar het Hart van God te krijgen, werd Georges de Nantes geboren, in april 1924. Zei onze Vader niet dat zijn roeping dateerde van zijn doopsel ?

Priester Poppe zal een voorbeeld zijn voor de geestelijkheid van morgen, wanneer de katholieke Contrareformatie realiteit geworden is en de theologie van abbé de Nantes, zijn ware geestelijke zoon, definitief de devotie tot het Onbevlekt Hart van Maria, Middelaars van alle genaden, gevestigd heeft.

OVER DE OPVOEDING VAN DE KINDEREN

III. HET GEZAG VAN DE VADER IN DE PUBERTEIT

ALS EEN ZWAARD VAN DAMOCLES

EEN gezag zonder macht schept anarchie. De vader moet sterk zijn. Zijn dwingende macht moet afschrikken en hij moet op elk tijdstip klaarstaan voor een reactie, aangepast aan de situatie, net zoals een leger paraat moet staan en in staat moet zijn om op elke situatie die zich voordoet te reageren.

Dat betekent niet dat wij vroeger thuis onder een terreurregime leefden. Maar wij wisten dat, als wij een bepaalde grens zouden overschrijden, alles mogelijk zou zijn. Papa zou in staat zijn om ons op straat te zetten! Op die manier worden vele dingen preventief geregeld: 's zondags naar de Mis gaan, op tijd te biechten gaan, dat stond nooit ter discussie.

Stel je eens voor dat één van ons had gezegd: *« Ik ga niet mee naar de Mis vandaag. »* Dan zou papa gezegd hebben: *« Je wil niet naar de Mis? Dan vertrek je maar onmiddellijk uit mijn huis, en wel voor goed. »* En mijn vader zou ons ook daadwerkelijk buiten gezet hebben, daar ben ik zeker van. Omdat wij dus zeker waren dat hij ons zou buiten gegooid hebben, heeft natuurlijk niemand van ons geprobeerd om die wetten te overtreden. God staat boven mijn vader, mijn vader is de dienaar van God én de dienaar van ons vaderland; wij zouden in dat geval tegen God en het vaderland in opstand zijn gekomen en daarom zou mijn vader geroepen hebben: *« Buiten, vriendje! Ik geef je geen dak meer boven je hoofd en geen eten meer. Je bent een goddeloze kerel en een landverrader! »*

Met de revolutie, met de godsdienstvrijheid, met de rechten van de mens is dat allemaal weg. Het kind, de jongen, de jongeman denkt dat hij koning is. En als hij denkt dat hij koning is, denkt hij ook dat hij een god is en dus mag zeggen wat hij wil. Hij mag zeggen dat Jezus enkel een mens is, hij mag Onze-Lieve-Vrouw beledigen, hij mag om het even wat uitkramen, want hij is een god!

De Romeinen zegden: *« Si vis pacem, para bellum. Als je de vrede wil, bereid dan de oorlog voor. »* Anders gezegd: toon je macht om ze niet te hoeven gebruiken. Mijn vader was een sterke man en ik vreesde hem. Maar eigenlijk was hij zeer zacht van inborst en zat hij er mee in elke keer dat hij moest straffen. Dat had ik echter pas door toen ik veertig was en ik er geen last meer van had! Zo'n houding lost de kwesties van anarchie op. Zo leer je zonder gepalaver en gediscussieer dat de mens niet God is, dat je Hem moet gehoorzamen en je onderwerpen of dat je anders, als je heel de samenleving en de godsdienst het hoofd wil bieden, dan ook maar moet buitengaan en je maar zien te redden. Dat is dus de uiterste grens die als een zwaard van Damocles steeds boven het hoofd van je kind moet hangen. *« Als je niet tevreden bent, ga dan maar weg. Ik zal je niet komen achternalopen. »*

Dat weten alle broeders en zusters van onze communauteiten ook. Een broeder of een zuster die bekoord wordt tot opstandigheid weet heel goed dat hij of zij op mijn bureau zal moeten komen en dat ik zal zeggen: *« Pak je koffer en vertrek nu meteen! »* En ik zal daar geen traan om laten. De vrees is het begin van de wijsheid. Het is een afschrikkende macht, zoals de dreiging van een kernoorlog.

EVOLUTIE IN DE BESTRAFFING

Het gezag moet evolueren met de leeftijd van het kind, van fysieke dressuur in de prille kindertijd tot morele dwang. **De vader moet echter altijd lichamelijk de sterkere zijn.** Een man moet aan sport doen, een vader moet in vorm blijven, het kind moet hem fysiek respecteren. Als de vader een schraal kereltje is, is dat zijn schuld niet, maar hij moet beseffen dat dit hem ietwat inferieur maakt, dat hij niet opgewassen is tegen zijn taak omdat hij niet in staat is om zijn zoon een rammeling te geven; bij het groter worden zal zijn zoon een kracht tegenover hem zijn. Dat is niet denkbeeldig, ik vertel geen fabeltjes.

Er zijn huisvaders die beseffen dat hun zoon op 16, 17 jaar sterker zal zijn dan zij. Als zij hun zoon een lesje moeten leren en er slagen zullen vallen, beseffen zij: *« Als hij mij slaat, weet ik niet wat doen. »* Dat is niet normaal. Daarom moet een vader die niet sterk is en geen boks- of schermsport of iets dergelijks heeft gedaan, zich voornemen: *« Ik moet mijn kind schrik inboezemen als het drie jaar is, om te vermijden dat het op zijn 17 jaar zijn hand opheft tegen mij of mijn vrouw... »* Maar het is dus beter ook fysiek de baas te zijn, dat helpt je een pak vooruit.

Er moet in het gezin ook een soort gehoorzaamheidscode zijn vanaf de leeftijd van 10, 12 jaar: het opgroeiende kind moet weten dat die bepaalde zonde die bepaalde straf met zich meebrengt. Het weet dat een kleine zonde, een kleine fout, een lichte straf verdient; is de fout zwaarder, volgt er een zwaardere straf. Dan beseft het dat zijn vader geen woeste gek is, maar dat hij rechtvaardig is.

De straf moet eerst lijfelijik zijn, later genezend, en ten slotte voorkomend.

De lijfstraf. Je bent betrapt op heterdaad: *« Je hebt chocolade gestolen? Dan krijg je geen dessert. Heel de week! »*. Of: *« Je hebt tegen moeder gelogen? Vanavond krijg je een pak voor de broek! »* Er moeten dus gradaties zijn. Je deed een zonde, dus krijg je een straf.

De genezende straf. Je krijgt een straf om je te genezen, om je een afschuw te geven voor je zonde zodat je na je straf zegt: *« Dat mag ik niet meer doen. »*

De preventieve straf. Het kind steelt niet, liegt niet tegen zijn moeder, spijbelt niet omdat het weet dat hem dat iets gaat kosten. De opvoeding is aan het lukken dank zij dit rechtvaardig en wijs gezag.

EEN WAARSCHUWEND EN RAADGEVEND GEZAG

Na de puberteit wordt het gezag van de vader een waarschuwend en raadgevend gezag. Wanneer de jongen en het meisje uit hun moeilijke jaren zijn, kan je ze niet meer als kleine kinderen behandelen en zijn slagen niet meer op hun plaats. Toch behoudt de vader zijn onbetwistbaar gezag, maar hij legt zijn beslissingen nu uit. De slaafse vrees verandert in kinderlijke vrees. Nu is het kind bang om zijn vader verdriet te doen, bang om zijn vader erg te ontstemmen, maar in het achterhoofd blijft altijd de gedachte : « *Wat zal hij doen ?* »

Sint-Ignatius zegt, in de lijn van heel de christelijke theologie, volkomen terecht dat de kinderlijke vrees (de vrees zijn vader te beledigen) de slaafse vrees (de vrees voor slagen) niet mag doen vergeten, zodat een zoon een soort heilige schrik voor zijn vader blijft hebben. Zijn vader en God, dat is voor hem één begrip. Het kind bevindt zich voor zijn vader als voor een transcendent wezen. Eerst is er de schrik voor de woede van zijn vader, enkele jaren later voor het verdriet van zijn vader, nog enkele jaren later voor het verdriet dat zijn vader gehad heeft en voor de verminderde achting die de zoon van de vader krijgt en waaraan hij een enorm belang hecht.

Het kind moet dit al kunnen lezen op het gezicht en in het gedrag van zijn moeder. Het weet als het naar haar reactie kijkt, hoe vader de dingen zal opnemen.

Tegelijkertijd moet ik jullie zeggen dat, parallel met deze rechtvaardigheid, het heel goed is dat de vader zijn kinderen aanmoedigt en dat zijn gestrengheid soms gematigd moet worden. Men zegt dat een goede ruiter nooit zijn paard streelt. Doet hij dat wel, dan zal het op een dag een zijsprong maken. Maar het kind heeft wel af en toe een kleine streling nodig, wat het voor de rest van zijn leven zal bijblijven.

Ik vertel een anekdote uit mijn eigen leven. Ik was achttien. Op een dag in de vakantie schoof ik met mijn broers aan tafel aan. Mijn vader bekijkt onze handen en merkt dat ze erg vuil zijn. « *Jullie hebben je handen niet gewassen voor het eten ? Jullie jongens hebben echt geen overdreven gevoel voor properheid !* », zegt hij op effen toon. Stilte... « *Behalve Georges !* » Ik was blij dat papa me een compliment gaf. En bij mezelf dacht ik : « *Hij vergist zich echt wel, de mijne zijn nog vuiler dan die van de anderen.* » Maar ik ben nog altijd gelukkig met dat compliment van mijn vader ! Op een andere dag stond ik samen met vader op de kade van de Penfeld, een rivier bij de scheepsbasis van Brest. Men was de loopkraan aan het openen. Tientallen zeelui stonden aan de kaapstander te draaien. Er voer een pantserschip in de Penfeld, het was een buitengewoon spektakel. Papa vroeg : « *Hoe werkt zo'n kaapstander, denk*

je ? » Stilte. Dan probeerde ik uit te leggen hoe het ding werkte, de as, de raderen. Toen ik zweeg, zei papa : « *Je bent een goede ingenieur, het is exact zoals je het uitlegt.* »

HET GEZAG IS HEILIG

Ik vertel dat omdat er vaders zijn die hun grote zonen verbieden te roken, die hen onafgebroken in toom houden zonder hen ooit het gevoel te geven dat zij hen *op-voeden*, dat wil zeggen vrij maken. Ik vind het bv. heel goed dat een vader zelf zijn zoon leert auto rijden, zo vroeg mogelijk. Een vader moet soms zijn vertrouwen in zijn kinderen tonen, hen al eens kunnen prijzen, want zijn gezag wordt groter naarmate hij ook aandacht heeft voor de goede dingen die het kind doet, als tegengewicht tegen de harde behandeling die hij soms verplicht is te geven.

Zoals je ziet staan de lofprijzingen van mijn vader in mijn geheugen gegrift. Dat is omdat zij zo zeldzaam waren !

Het gezag van de vader als een waarschuwend en raadgevend gezag blijft van kracht tijdens de volwassen leeftijd. **Wij blijven altijd onder het gezag van onze vader.** Ik mag zeggen dat ik mijn vader vereerd heb en gevreesd tot aan het einde van zijn leven. En nooit heb ik gedacht : « *Nu ben ik volwassen, nu ben ik vrij en trek ik mij niets meer van mijn vader aan !* » Neen, nooit kan je je vader beschouwen als je gelijke, je kameraad, je vriend. Net zoals dat met een leraar het geval is. Het gezag is een geschenk van God, het is heilig.

Dat is wat ik wilde zeggen over de vader...

Op een dag had mijn moeder me voor iets gestraft en ik besloot dat, als het zo zat, ik niet meer zou praten ! En zo gebeurde het : aan het ontbijt, 's middags, bij het avondmaal. De volgende ochtend was ik aan mijn vakantiewerk bezig op mijn kamer, wat altijd lang duurde bij mij. Moeder kwam binnen met enkele handdoeken en zakdoeken die ze gestreken had en in mijn kast kwam leggen. Ik deed alsof ik aan het werken was. Zij legde het linnengoed in de kast en ik dacht : « *Wat gaat er nu gebeuren ?* » Ze keerde zich naar mij om en zei :

« *Ben je aan het mokken ?* »

« *Neen, ik mok niet !* »

« *Jawel, je mokt wel ! Gaat dat lang duren ?* »

Stilte.

Toen zei ze : « *Bedank God voor je moeder en hoop dat je ze nog lang bij je zal hebben, want als ze dood is, zal er niemand meer zijn om je eens flink de waarheid te zeggen !* »

Daarop ging ze naar buiten. Het is me bijgebleven. En God zij dank is ze nog lang blijven leven !

abbé Georges de Nantes

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter : † Abbé Georges de Nantes.

Hoofdredacteur : Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : A. Van der Schraelen, Driesheide 45, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen- en buitenland : € 15. Steunabonnement : vanaf € 20.

Rekening 000-3302057-80. IBAN : BE47 000 3302057 80. BIC : BPOTBEB1.

Internet : <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com